

**ALTENA PAKT RESPONSIEF DOOR ■ INCLUSIE BEGINT BIJ SAMEN SPELEN
■ STUREN OP IMPACT ■ DE TUSSENSTAND BIJ TUSSENHEID ■ GEDEPUTEERDE VAN
DER SLOOT OVER HET BLIJFKLIMAAT ■ STÉRK.BRABANT IN ACTIE ■ TU/E & ZET
> SYNERGIE IN SOCIAL DESIGN ■ DEMENTIEVRIENDELIJK, HET FESTIVAL EN DE
URGENTIE ■ DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET**

INHOUD

3	VOORWOORD	32	DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET
4	PARELS VAN ZET 2019	34	ELKAAR VERSTERKEN IN DE PRAKTIJK
6	ALTENA GAAT VOL VOOR HET SAMENSPEL MET INWONERS	40	DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET
12	DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET	42	ZICHT OP IMPACT
14	SAMEN WERK MAKEN VAN HET BRABANTS BLIJFKLIMAAT	46	DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET
18	SAMEN SPELEN ALS KWEKVIJVER VOOR INCLUSIE	48	HET FESTIVAL OM NOOIT TE VERGETEN
22	DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET	56	DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET
24	ZET ORGANISEERT NIEUWE K2 CHALLENGE	58	ZO ZIE IK HET - ZO ZIEN WIJ HET
26	DE TUSSENSTAND BIJ TUSSENHEID	60	STÉRK.BRABANT IN ACTIE
		64	INITIATIEVEN VOOR EEN INCLUSIEVE ENERGIE-TRANSITIE
		67	UIT DE BIEB VAN ZET
		68	VRAAG VAN HET JAAR

schakel naar
sociaal resultaat

De mensen die vormgeven aan het gezicht van ons jaarmagazine 2020 vind je terug in dit magazine. Voor de fotografie tekenden (vanaf linksboven, met de klok mee): Wim Roefs, Enpuls, Tessa Spaaij en Joris Buijs.

Colofon

Zet 2020 is een uitgave van stichting Zet.

Redactieraad:
André Megens, Kamieke van de Riet, Sophie Lauwers, Suzanne Kemmeren, Wies Arts.

Redactie:
Ben Kaelen, Esther Bulkens, Jim Retra, Marjolein Duif, Nick de Laat, René Buuts, Thijs van de Schoot, Yvet Paulides, Zoë van Otterloo.

Eindredactie:
René Buuts

Vormgeving:
studio Ten Bosch

Fotografie:
Tessa Spaaij
(tenzij anders vermeld)

Drukwerk:
Damen Drukkers

Zet
Statenlaan 4
Postbus 271
5000 AG Tilburg
013-5441440
info@wijzijnzet.nl
www.wijzijnzet.nl

De activiteiten van Zet worden mede mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Brabant.

Provincie Noord-Brabant

SAMEN VORMGEVEN AAN VERANDERING

Als één ding duidelijk wordt in ons nieuwe jaarmagazine, is het wel dat we niet zonder elkaar kunnen. Samen zoeken we naar antwoorden voor de manier waarop we voedsel en energie produceren, zorg organiseren, omgaan met de klimaatverandering, onze economie circulair maken, ons leven digitaliseren en ons land inrichten. Stuk voor stuk ingrijpende operaties die niet op het bordje liggen van één minister, één gedeputeerde of één wethouder, maar waarvoor we collectief verantwoordelijk zijn en met creatieve oplossingen moeten komen. Zeker als we iedereen aan boord willen houden. Allerlei partijen in de samenleving eisen hun plek op, werken aan oplossingen, denken en werken volop mee. Het is de grote uitdaging om die energie, passie en betrokkenheid met elkaar te verbinden. Zo onderschrijft in dit magazine ook Marianne van der Sloot, Brabants nieuwe gedeputeerde voor Samenleving, Erfgoed & Cultuur.

In dat samenspel tussen overheid en samenleving pakt Zet haar rol om samen de nodige veranderingen in gang te zetten. Het nieuwe samenspel vraagt om een waardensysteem gebaseerd op flexibiliteit, horizontaal organiseren, experimenteren, van leren door doen en fouten mogen maken. Overheden zijn van oorsprong zo nog niet georganiseerd en gaan juist uit van helder en verticaal organiseren, van controle en grip. Wij hebben als Zet oog voor die spagaat waarin veel ambtenaren en bestuurders verkeren en helpen hen de ogenschijnlijke chaos te omarmen. Daarbij is het cruciaal om in beweging te blijven, te blijven handelen. Maar plan in dat proces - juist bij die complexe vraagstukken - niet te ver vooruit. Zet steeds één stap, kijk goed naar de directe en indirecte effecten, vanuit verschillende perspectieven en zoek samen naar de beste vervolgstap. Zo lees je ook in ons gesprek met professor Caroline Hummels.

Het begeleiden van dit nieuwe samenspel vraagt naast ervaring met veranderprocessen en cocreatie vooral veel gevoel voor de dynamiek en emoties in de publieke ruimte. En niet te vergeten een uiterst veelzijdige blik en expertise. Daarom ben ik zo blij met ons energieke team en de waardevolle disciplines die daarin samenkomen. Met trots plaatsen we in dit magazine een aantal van onze complementaire krachten in de spotlights. Wat ons betreft begint alles bij oprechte interesse in die beweging vanuit de samenleving. Open in gesprek gaan met mensen die zich al aan een opgave hebben verbonden, ook binnen de organisatie. Om samen te zien waar en hoe je betekenisvolle verbindingen kunt leggen tussen samenleving en overheid.

We hopen je te raken en inspireren met de voorbeelden en inzichten in dit jaarmagazine. Laten we elkaar vooral opzoeken, vooruit helpen en versterken, en de mens centraal stellen bij die complexe vraagstukken. Alles vanuit de overtuiging, zoals burgemeester Marcel Fränzel het verderop zo mooi verwoordt, dat we met een brede maatschappelijk inzet uiteindelijk veel meer bereiken.

André Megens,
directeur van Zet

PARELS VAN ZET 2019

Op deze pagina's een aantal actuele projecten van Zet. Meer parels komen verderop in dit magazine voorbij en op www.wijzijnzet.nl. Daar vind je ook meer informatie over wat ons drijft en onderscheidt en over de thema's waarop wij actief zijn.

ZETLAB FELLENOORD - BREDA

De gemeente Breda wil bewoners van de nabijgelegen wijk Fellenoord betrekken bij de gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden. Zet begeleidt het participatieproces met inzet van social design, in opdracht van de provincie Noord-Brabant. We willen een brede beweging op gang brengen vanuit alle lagen van de wijk. Dat begint met investeren in draagvlak en wederzijds begrip. Een kwestie van écht contact maken en stap voor stap vertrouwen winnen.

LIMBURG POSITIEF GEZOND

De provincie Limburg gelooft in Positieve Gezondheid en gaat daar structureel in investeren. Vanuit het programma Sociale Agenda 2025 is het scholingsplan Limburg Positief Gezond opgesteld, om zoveel mogelijk (toekomstige) professionals te scholen in Positieve Gezondheid. Zet levert de facilitator en geeft uitvoering aan het plan door met de Limburgse partijen - van (publieke) gezondheidszorg en welzijn tot onderwijs en lokale overheid - samen tot een duurzame aanpak te komen.

MOBILITEIT IS MEEDOEN - AMERSFOORT

Stichting Vervoer voor Elkaar (VVE) en Zet ontwikkelden Mobiliteit is Meedoen: een participatieve aanpak om met mobiliteit eenzaamheid te voorkomen. In Amersfoort onderstrepen de vele vervoersinitiatieven voor (kwetsbare) inwoners dat vervoer noodzakelijk is voor het meedoen in de samenleving. Ook hier merken ze dat niet iedereen de mogelijkheden weet te vinden. Samen met een lokale werkgroep werken we aan de bekendheid van de mogelijkheden en het samenbrengen van vraag en aanbod.

FIETSARMOEDE IN BEELD

Samen met Mobycon verkende Zet het begrip fietsarmoede door bureauonderzoek en gesprekken met onder andere gemeentelijke afdelingen en met initiatieven die fietsen opknappen en verstrekken aan mensen die in armoede leven. Op deze manier is niet eerder naar de rol van de fiets gekeken en we constateerden dat er diverse uitdagingen zijn bij het tegengaan van fietsarmoede. Tijdens het Nationaal fietscongres 2019 werd onze workshop hierover drukbezocht.

ACCESS CITY NETWERKMEETING BREDA

In 2018 won Breda in concurrentie met 51 andere Europese gemeenten de Access City Award. Zet heeft de indiening volledig begeleid. Na de bejubelde winst zijn veel projecten gestart in Breda zelf, maar ook zijn lijntjes naar andere steden gelegd. Na Lyon was Breda dan ook de tweede stad die een Access City Netwerkmeeeting organiseerde. Deze heeft - ook weer met volle medewerking van Zet - plaatsgevonden op 20 september jongstleden.

ENERGIE VOOR IEDEREEN - 4 LOKALE PILOTS

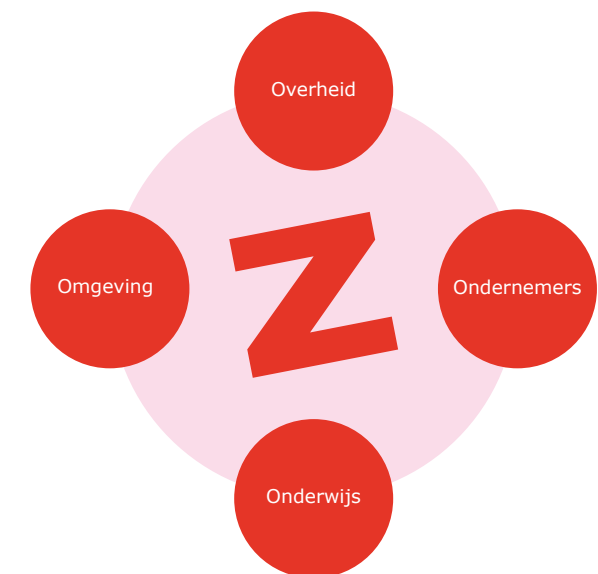
Hoe kunnen ook mensen met een smalle beurs aansluiten bij de energietransitie, zodat ook zij hun woonkosten kunnen verlagen? Dat is de insteek van pilots in Bernheze, Breda, 's-Hertogenbosch en Tilburg waar Zet met stakeholders aan uiteenlopende uitdagingen werkt, op basis van social design. Samen met Enpuls B.V., het PON en deelnemende gemeenten wil de provincie Noord-Brabant onderzoeken waar mogelijke oplossingen liggen, wat je daar voor nodig hebt en waar je tegenaan loopt. Geslaagde voorbeelden en geleerde lessen worden met andere (Brabantse) gemeenten gedeeld.

'STREPEN OP HET RAAM'

Met 'Strepen op het raam' wil Zet bewustwording rondom dementie vergroten en de discussie openen over de urgentie van een dementievriendelijke samenleving. De voorstelling laat de verwarring en twijfel zien waarmee zowel de persoon met (beginnende) dementie zelf als zijn naasten geconfronteerd worden. Thuis, én in de buitenwereld. Na de voorstelling gaan we met het publiek in gesprek: wat kun jij doen voor een dementievriendelijke samenleving?

(concept en uitvoering: De Kwekerij theaterproducties)

SCHAKEL NAAR SOCIAAL RESULTAAT

Zet schakelt op het samenspel tussen overheid en samenleving. Samen met belanghebbenden werken wij aan (verander)vraagstukken met een sociale component. We adviseren, begeleiden processen van participatie en co-creatie, en ontwikkelen en realiseren programma's en projecten die bijdragen aan een inclusieve samenleving. Onze aanpak is ontwerpend, multidisciplinair, impactvol en mensgericht.

ALTENA GAAT VOL VOOR HET SAMENSPEL MET INWONERS

We zijn op bezoek in Altena, in oppervlakte de grootste gemeente van Noord-Brabant. Begin 2019 ontstaan door het samengaan van Aalburg, Werkendam en Woudrichem. De bestuurders van deze gemeenten grepen de herindeling aan om de visie op de nieuwe gemeente samen met inwoners vorm te geven en met initiatieven vanuit de betrokken kernen aan de slag te gaan. Al experimenterend deden ambtenaren, een groep initiatiefnemers, bestuurders en raadsleden waardevolle ervaring op met het nieuwe samenspel. Voor Altena aanleiding om stevig door te pakken op deze lijn. Maar hoe neem je de rest van de organisatie mee in die responsieve manier van werken? De gemeente vroeg Zet een ontwikkelteam mee in te richten en een leergang te verzorgen voor deelnemers uit verschillende geledingen van de gemeentelijke organisatie. Een gesprek met drie bevlogen ambassadeurs van een vernieuwd samenspel tussen gemeente en inwoners: waarnemend burgemeester **Marcel Fränzel** en ambtenaren **Annemarie de Stigter** (foto, links) en **Claran Wielenga**, beide lid van het ontwikkelteam.

VAN BUITEN NAAR BINNEN WERKEN

Het was een roerige periode voor de ambtenaren van de nieuwgevormde gemeente Altena. Een gemeentelijke fusie is normaliter al een flinke exercitie, maar hier besloot men daar nog een flinke schep bovenop te doen. Vanaf het allereerste begin is het betrekken van inwoners topprioriteit. De bal lag dus niet primair bij de drie oude gemeenteraden of bij het ambtenarenapparaat; de focus lag nadrukkelijk op 'van buiten naar binnen werken'. Marcel Fränzel was als voorzitter van de fusieraad vanaf de zijlijn bij het hele traject betrokken: "Al snel kwam de vraag op hoe we in de nieuw te vormen gemeente het samenspel met inwoners kunnen vormgeven. Uit onderzoek bleek dat inwoners in Altena enorm graag zelf de handen uit de mouwen steken. Een beweging die we natuurlijk breder zien in de samenleving. We vroegen ons af hoe we daar als nieuwe gemeente ons voordeel mee kunnen doen, vanuit de overtuiging dat je met een brede maatschappelijke inzet uiteindelijk méér bereikt. De fusie was een mooi moment om hierop te versnellen."

LEREN DOOR EXPERIMENTEREN

Nadat samen met zo'n 350 inwoners de toekomstvisie was vastgesteld, startten de fusiegemeenten een pilot om samen met inwoners invulling te geven aan die visie en te experimenteren met de responsieve manier van werken. Er kwamen ruim twintig projectideeën binnen, veel meer dan verwacht. Om dat enthousiasme te waarderen werd besloten ze gewoon allemaal te gaan uitvoeren. Een klein team van frisdenkens, waaronder Claran en Annemarie, ging met tientallen inwoners aan de slag om de projecten - inmiddels omgedoopt tot 'icoonprojecten' - verder te brengen. De opdracht was helder, zegt Annemarie: "Kijk waar je kunt sturen, helpen, faciliteren,

maar laat het eigenaarschap bij de initiatiefnemers." Met steun van de provincie werd Zet gevraagd deze pilot in aanloop naar de fusie ruim een jaar lang te begeleiden. Uitgangspunt was samen zoveel mogelijk te leren van de pilot; leren door experimenteren. Het werd een pittig jaar want het werken met de initiatieven kwam bovenop de bestaande workload en tegelijk liep de voorbereiding op de fusie. Annemarie: "Eén van de belangrijkste lessen is dan ook dat je de rest van de organisatie keihard nodig hebt. Het is echt een heel andere manier van werken, die door meer mensen geadopteerd moet worden."

RESPONSIEVE KRACHTEN GEBUNDELD

Tegelijk met de pilot rond de icoonprojecten werd in twee andere trajecten ook al ervaring opgedaan met het nieuwe samenspel, vervolgt Claran. "Binnen het sociaal domein werkten we al in een transitiearena en in Aalburg hadden we het project Samen Doen. Allemaal met overwegend positieve resultaten. Daarom wilde Yvonne Stuij, onze directeur extern, verkennen hoe we deze nieuwe manieren van werken kunnen verankeren in de nieuwe gemeente Altena. Ze stelde voor deze ervaringen samen te voegen om van daaruit een sneeuwbal effect te krijgen binnen de organisatie." Deze

"DIT IS GEEN
WERK DAT JE ER
ALS AMBTENAAR
BIJ DOET;
DIT IS
JE WERK."

Marcel Fränzel,
waarnemend burgemeester

ambtenaren werd gevraagd mee te denken over het inbedden van hun kennis en kunde binnen de nieuwe gemeentelijke structuur. Ook dit proces mocht Zet begeleiden.

HET ONTWERPEN VAN HET ONTWIKKELTEAM

Annemarie: "In de ontwerpfasen vroeg Zet ons vier verschillende, extreme scenario's te presenteren en verdedigen, variërend van een loketfunctie voor initiatieven tot een creatieteam. Die hadden allemaal hun voors en tegens." Daar kwam duidelijk uit naar voren dat het een mix moest worden, vult Claran aan. "Daarop zijn we verder gaan borduren en kwamen we tot de uiteindelijke contouren van het ontwikkelteam." Zo hebben we het echt totaal in gezamenlijkheid laten ontstaan. Dat is best wel bijzonder." Dat het ontwikkelteam er komt, is wat Claran betreft een grote stap voorwaarts. "Je hebt een bepaalde legitimiteit nodig. Ook college en directie geven hier mee aan dat deze manier van werken de toekomst is, daarom ben ik zo blij met de ruimte die we hebben gekregen." Van essentieel belang is ook dat de gemeenteraad van Altena het lef heeft om die ruimte te geven, zegt Fränzel: "Die zijn heel meedenkend, dat is echt een compliment waard. Het raakt immers ook aan hun legitimiteit."

GELEGENHEIDSCOALITIES

Naast de frisdenkens van het eerste uur zijn ook managers, een nieuw aangetrokken programmamanager en twee gebiedsregisseurs onderdeel van het ontwikkelteam. De gebiedsregisseur kijkt samen met de bewoners en andere samenwerkingspartners welke opgaven spelen. In het netwerk worden opgaven geprioriteerd en coalities gemaakt om deze aan te pakken. Zo zet de gebiedsregisseur de opgaven centraal. Claran: "Er is in de organisatie nog wel veel onwennigheid en soms ook ambtelijke weerstand. Die zullen we

"JE WERKT MEER
OP BASIS VAN
WEDERKERIGHEID,
WAARMEE JE DE
KLOOF TUSSEN
AMBTENAAR
EN INWONER
VERKLEINT."

Claran Wielenga,
lid van het ontwikkelteam

samen moeten wegnemen. Het is overigens absoluut niet de bedoeling dat we werk gaan overnemen van de afdelingen. Integendeel, per opgave sluiten we gelegenheidscoalities met inhoudelijk deskundige ambtenaren. Zo creëren we met elkaar dat sneeuwbal effect."

GEEN BIJZAAK

Dit vraagt dus van alle ambtenaren dat ze zich op een andere manier leren verhouden tot inwoners, tekent de burgemeester aan. "Die actieve, betrokken inwoners zijn vaak heel assertief en bijzonder goed ingelicht. Je autoriteit als ambtenaar is niet meer vanzelfsprekend. Ook daar

moet je mee om kunnen gaan. Maar het belangrijkste is het besef dat dit geen werk is dat je erbij doet; dit is je werk. Een deel van jouw tijd wordt ingevuld doordat van buitenaf initiatieven komen waarop je moet schakelen en waar je mee aan de slag moet." In de basis is die bereidheid volgens hem bij iedereen aanwezig: "Je wordt immers ambtenaar omdat je iets voor de gemeenschap wilt betekenen."

VAN TWEE KANTEN WENNEN

De opdracht aan het ontwikkelteam is van tijdelijke aard. "Het uiteindelijke doel", zegt Annemarie,

"is dat we onszelf overbodig maken en dat alle 375 ambtenaren in staat zijn om responsief te werken. Dat is een kwestie van lange adem. Je moet het spel langdurig met de verschillende stakeholders blijven spelen. Als overheid moeten we veranderen, maar het vraagt ook van inwoners een verandering in gedrag en verwachtingen. Anders vallen ook zij snel terug in een traditionele rolverdeling en leggen ze de bal weer terug bij de overheid." Het zorgvuldig managen van wederzijdse verwachtingen is volgens haar dan ook één van de cruciale succesfactoren. "Er zijn nu eenmaal taken waar je als gemeente wettelijk gezien voor aan de lat staat. Die rol verandert niet per se. Het gaat er om hoe je omgaat met die rol."

PRECEDENT WORDT PILOT

Het is vooral die andere attitude die de omslag kan brengen, legt Annemarie uit. "Bij een vraag met betrekking tot de openbare ruimte krijg je traditioneel gezien een JA of NEE. Nu is de insteek dat we het gesprek aangaan met die persoon en kijken hoe je bij diens wensen kunt aansluiten. Je kijkt samen hoe je elkaar vooruit kunt helpen. Dit lukt niet altijd, maar doordat je je anders opstelt zul je ook een andere reactie krijgen. De realiteit is echter dat mensen nu nog vaak te horen krijgen: 'als we dáár aan gaan beginnen.'" Van die hardnekkige reflex wil Altena af. Daarom gaf de burgemeester in januari een

belangrijk signaal af bij de aftrap van de nieuwe gemeente: "Ik heb daar een oproep gedaan om de woorden 'precedent' en 'precedentwerking' uit te bannen. Wat mij betreft vervangen we 'precedenten' door 'pilots'. Dus als er een leuk idee langs komt, noemen we dat een pilot en gaan we kijken hoe we het samen kunnen realiseren. Wellicht moeten we randvoorwaarden opstellen, maar we gaan het wél doen."

OVERTUIGING GEVRAAGD

Hij realiseert zich dat het allemaal makkelijker gezegd is dan gedaan en illustreert dit met een recent voorbeeld: "Een man uit Sleeuwijk ontwierp een hart voor zijn vriendin en plaatste dit voor zijn huis, in de openbare ruimte. Via de sociale media ontstaat reuring en enthousiasme over het kunstwerk. Er blijkt geen vergunning aangevraagd, dus formeel zou de kunstenaar zijn werk weer moeten verwijderen." Omdat zijn spontane actie door iedereen positief werd ontvangen, besluit het college het initiatief te omarmen en alsnog vergunning te verlenen. "Iedereen tevreden en enthousiast. Maar vervolgens popt de vraag op wie de leges voor de vergunning betaalt en weer iets later wie het onderhoud gaat verzorgen. Dat hebben we als college vrij snel opgelost, maar je ziet wel dat je al bij zo'n simpel voorbeeld een aantal keer moet interveniëren om het mogelijk te maken." De boodschap: dit lukt alleen als je er volledig achter staat en bewust de keuze maakt om te fungeren als een meedenkende overheid.

DE GROTE MEERWAARDE

Claran: "Wanneer je het helemaal afpelt, kom je uit op 'persoonlijk werken'. Je werkt meer op basis van wederkerigheid, waarmee je de kloof tussen ambtenaar en inwoner verkleint." Heel essentieel omdat er steeds meer complexe vraagstukken

spelen die je als overheid en samenleving alleen samen echt goed kunt aanpakken. De burgemeester: "Veel initiatiefnemers willen wat in de openbare ruimte, maar er lopen ook initiatieven die bijdragen aan oplossingen rond de energietransitie en de transities in het sociale domein. Hoe kunnen we zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen? Hoe ga je om met verwarde mensen? Wat kunnen we doen tegen vereenzaming? Dat zijn nog veel lastigere uitdagingen, omdat je dan niet alleen het gesprek voert met de betreffende inwoners, maar met een verscheidenheid aan partners." Toch zien ze met name op dat vlak alledrie de grote meerwaarde van responsief werken. Omdat je als overheid juist bij dat

soort uitdagingen de ideeën, inzet en energie vanuit de samenleving heel goed kunt gebruiken.

NU DOEN!

Als we elkaar spreken, medio augustus 2019 is het ontwikkelteam naar eigen zeggen nog volop in ontwikkeling. Op de vraag wat de grootste uitdaging voor het proces is, zijn Annemarie en Claran eensgezind: "We moeten het nu gewoon gaan DOEN! We willen een of twee dagen in de week op afdelingen aanwezig zijn en aansluiten bij lopende projecten. Hoe meer we de expertise van ons ontwikkelteam zichtbaar kunnen maken, hoe meer collega's daarvan gebruik gaan maken."

In deze nieuwe fase is volgens Annemarie inspirerend leiderschap vereist: "Je hebt bestuurders nodig die er echt in geloven." Claran hoopt dat ze net als tijdens de pilot weer een eigen 'vrijplaats' krijgen. "Het hebben van zo'n eigen ruimte zorgde meteen voor een doorbraak." Om de vereiste nieuwe mindset verder te brengen verwachten Claran en Annemarie veel van de leergang die ze met ruim twintig andere collega's gaan volgen (zie kader). Daar nemen naast leden van het ontwikkelteam collega's aan deel vanuit diverse geledingen van de organisatie. Ook dat moet weer bijdragen aan de beoogde sneeuwbalbeweging.

"HET UITEINDELIJKE DOEL IS DAT WE ONSZELF OVERBODIG MAKEN."

Annemarie de Stigter, lid van het ontwikkelteam

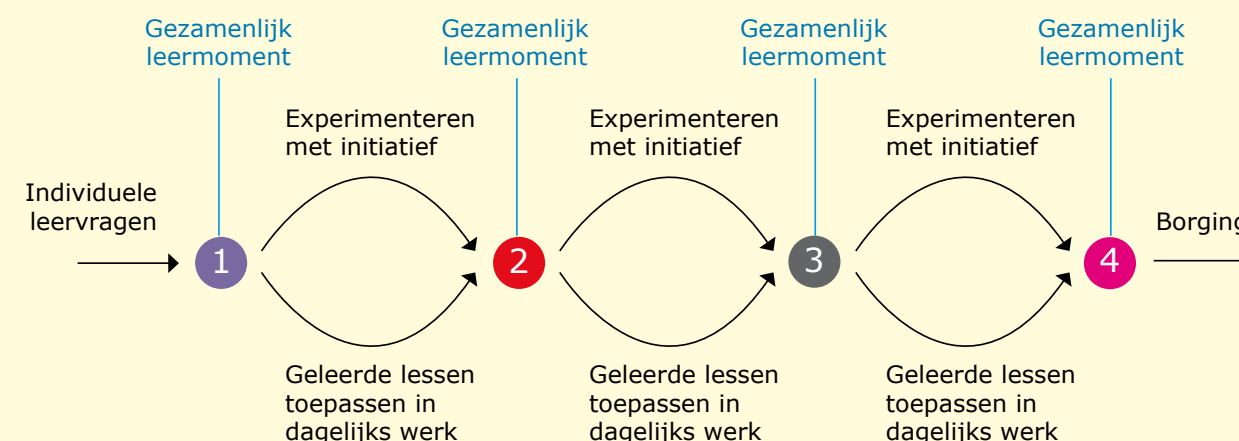

ANDERS LEREN WERKEN IN DE PRAKTIJK

Zet heeft op basis van een beproefd concept* een vierdaagse leergang ontwikkeld. Rode draad is het opdoen van praktijkervaring. Deelnemers gaan in teams aan de slag met een bestaand bewonersinitiatief dat om een andere aanpak vraagt. In een veilige setting oefenen ze met nieuwe vaardigheden. De leergang bestaat uit vier dagen, met steeds een interval van een maand. In deze tussenperiodes blijven deelnemers

aan de slag met hun persoonlijke leervraag én het praktijkvraagstuk van hun team. En kunnen ze een beroep doen op hun mentor. Iedere plenaire dag heeft een eigen centraal thema. Zet verzorgt deze leergang zowel in company (zoals bij Altena) als op basis van open inschrijving. Maatwerk is natuurlijk ook mogelijk. Kijk voor de actuele data en meer informatie over opzet en kosten van de leergang op www.wijzijnzet.nl/agenda

* In Noord Nederland biedt CMO Stamm een soortgelijke leergang aan.

ANDRAGOOG

Drs. Wies Arts

Sterk in:

- procesbegeleiding
- bouwen van netwerken
- innovatie en cocreatie

Betrokken bij:

- Dementievriendelijk Brabant
- lokale en regionale kennisuitwisseling en netwerkvorming
- crossovers: impactvolle verbindingen tussen thematieken die elkaar versterken

DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET

Eline van der Meer MSc

Sterk in:

- conceptontwikkeling
- creatief en ontwerpgericht denken

Betrokken bij:

- Dementievriendelijk Brabant
- Energie voor Iedereen (energiearmoede)
- Positieve Gezondheid
- verander- en ontwikkelvraagstukken

HEALTHY AGING PROFESSIONAL

SAMEN WERK MAKEN VAN HET BRABANTS BLIJFKLIMAAT

Foto's: Marcel Otterspeer

Verder kijken dan je eigen neus lang is en graag iets voor anderen betekenen. Het zat er al vroeg in bij Marianne van der Sloot, sinds juni 2019 Brabants gedeputeerde voor Samenleving, Cultuur & Erfgoed. Ze lijkt geboren voor het publieke ambt. Als basisschoolleerling zorgt ze in Boxtel voor een jeugd-gemeenteraad, omdat ze het belangrijk vindt dat kinderen ook wat te zeggen hebben. Op de middelbare school zit ze in allerlei raden en in Nijmegen, waar ze rechten studeert, wordt ze al op haar twintigste lid van de gemeenteraad. Vervolgens is ze negen jaar gemeenteraadslid in 's-Hertogenbosch en sinds 2015 voorzitter van de CDA-fractie in Provinciale Staten. Intussen is ze ook nog een groot aantal jaren voorzitter van de KRO. En nu is ze als 37-jarige lid van het college van Gedeputeerde Staten.

ALLES VOOR BRABANT

We spreken haar ruim twee maanden na haar aantreden. Het college is druk bezig met het vaststellen van het programma en het verdelen van de budgetten. Een mooi moment om te horen met welk drive en missie ze aan de slag gaat. Marianne vindt het fijn dat ze zich nu volledig aan Brabant kan wijden. "Ik mag voor 2,5 miljoen Brabanders iets betekenen. Dat doet me wel wat. Brabanders die vaak op elkaar lijken, maar ook veel verschillen; met heel uiteenlopende wensen en mogelijkheden. Nu kan ik opkomen voor alle Brabanders. En dan ook nog eens op de onderwerpen waar iedereen dagelijks mee te maken heeft. Dat is wel heel erg mooi."

INSPIRERENDE START

"Ik noem mijn portefeuille ook wel de ziel van Brabant, want samenleving, erfgoed en cultuur, dat zijn wel de dingen die Brabant tot Brabant maken." Hier zit een gedeputeerde die er heel veel zin in heeft. Ze voelt zich duidelijk thuis op haar nieuwe plek; er schalt met regelmaat een gulle lach door de ruimte. De eerste weken hebben haar enorm geïnspireerd. "Heel Brabant komt langs. Als je ziet hoeveel mensen betrokken zijn bij verschillende thema's, projecten en grote ontwikkelingen. Van de vrijwilligers in de gemeenten tot de dorpszuster. Ook hebben we meteen een toer gemaakt langs alle organisaties die voor de provincie werken, zoals Zet. Als je kijkt wat daar allemaal gebeurt en hoeveel energie er in die mensen zit. Dat overzicht heb je gewoon minder als Statenlid. Dat is echt indrukwekkend."

LEEFBAARHEID VERTAALD IN BLIJFKLIMAAT

Ze heeft nu vier jaar om haar eigen accenten te zetten. Met een veelomvattend thema als 'de samenleving' is dat ook wel nodig, stelt ze, zodat je kunt inspelen op veranderingen en je beleid kunt bijstellen als ontwikkelingen daar om vragen. Marianne vindt het ook

heel belangrijk dat haar thema zo'n prominente plek heeft gekregen in het collegeakkoord. "Leefbaarheid staat deze keer echt in hoofdstuk één, onder de noemer blijfklimaat. Wat maakt dat jij en ik en onze families in Brabant leven en willen blijven? En dat je ook na je studie hier blijft, of terugkomt. Dat heeft alles te maken met de leefbaarheid. Kijk, we hebben in Brabant natuurlijk álles in huis: een bloeiende economie, schitterende natuur, goede infrastructuur. In grote lijnen hebben we het wel op orde, maar we moeten wel zorgen dat dat zo blijft. En... het kan altijd nóg beter."

ANDERE BLIK

"Je ziet bijvoorbeeld dat een aantal dorpen aan de randen van Brabant het echt wat lastiger heeft. Dat kan te maken hebben met de voorzieningen, de bereikbaarheid of een disbalans tussen jong en oud. Tegelijk blijkt dat juist op dergelijke plekken meer mensen participeren in een energiecoöperatie en bereid zijn zich daar voor in te zetten. Dat zijn mooie ontdekkingen, waar je superveel mee kunt." De meeste maatschappelijke vraagstukken kun je niet vanuit één portefeuille aanvliegen, weet Marianne. "Daarom is het zo mooi dat dat blijfklimaat de basis is van ons bestuursakkoord. Dat staat echt voor een andere blik. We doen het allemaal om Brabant voor de Brabanders zo mooi en zo aantrekkelijk en zo goed mogelijk te maken en te houden. En daar heb je die economie voor nodig, daar heb je die mobiliteit voor nodig." Ze denkt even na en lacht: "Eigenlijk heeft alles met leefbaarheid te maken."

MIND THE GAP

Waar ze ook beslist iets aan wil doen, zijn de toenemende verschillen in de samenleving, op allerlei vlak. "Dat kunnen verschillen zijn tussen mensen die hoger en lager opgeleid zijn, verschillen in inkomen, maar ook in de mate waarin mensen kunnen meekomen. Denk aan mensen die niet goed kunnen lezen en schrijven, en dus ook niet digitaal vaardig zijn. Terwijl je dat in de

huidige samenleving juist op steeds meer fronten nodig hebt." Ook de grote middengroep wil ze zeker niet vergeten. "Wat je vaak ziet is dat we daar juist heel veel van vragen. Dat zijn de vrijwilligers die de sportclubs draaiende houden en het verenigingsleven, die heel veel doen. Ook voor hen moet je aandacht hebben. Het is niet alleen vragen, maar ook geven. Ik geloof dat je met een stevige middengroep, die ook omkijkt naar anderen, de tweedeling weer minder groot maakt."

MEER OUDEREN, MEER DEMENTIE

Haar derde speerpunt heeft alles te maken met de demografische ontwikkelingen. "We worden gemiddeld, gelukkig, steeds ouder in Brabant. Dat is geweldig, maar daar moeten we als samenleving ook klaar voor zijn. Als je weet dat er in 2040 een piek komt in de vergrijzing, kun je ook berekenen dat het aantal mensen met dementie enorm toeneemt. Dat vind ik één van onze grote uitdagingen. Dat treft niet alleen de mensen die het krijgen, maar ook de mensen die voor hen zorgen. Ik zie dat ook om me heen; die impact is gigantisch. Ik vind het onze verantwoordelijkheid om daar iets mee te doen. Daar moeten we ook rekening mee houden in onze woningbouwprogramma's en met de inrichting van de ruimte. Zaken waar we ons nú al op moeten voorbereiden, anders zijn we straks te laat."

POSITIEVE GEZONDHEID

De gedeputeerde ziet overigens ook wel een kans in de vergrijzing. Want als mensen gezond oud worden, kunnen ze veel voor anderen betekenen. Ze wijst hier ook op het belang van Positieve Gezondheid. "Wat ik zo mooi vind aan die benadering, is dat zelfs als je een ziekte of beperking hebt, je altijd voor een deel ook nog gezond bent. Dat denken zie ik nu óveral terugkomen, bij heel veel organisaties waar ik mensen spreek. Het past ook heel goed bij Brabant: kijken wat wél kan." Gezondheid

is sowieso iets dat bij iedereen erg leeft, stelt Marianne. Ze verwijst naar de manifestenavond, die de provincie organiseerde in de formatieperiode. “Daar bleek gezondheid bij elk thema het meest genoemde woord. Daar moeten we dus echt iets mee.”

EENZAAMHEID
BESTRIJDEN

Eigenlijk heeft het allemaal te maken met blijfklimaat. Dat geldt wat haar betreft ook voor de toenemende eenzaamheid. Een groot

UITDAGINGEN
SLIM COMBINEREN

Waar mogelijk moet je uitdagingen ook slim combineren, stelt ze. “We hebben in Brabant bijvoorbeeld veel vrijkomende gebouwen in het buitengebied. Daar liggen wellicht mogelijkheden om iets te doen met nieuwe woon-zorgoplossingen. Maar dan moet je het wel weer zó goed regelen dat ook de stagiaires er met het openbaar vervoer kunnen komen. Dus het heeft heel veel kanten waar we als provincie wel een rol in kunnen pakken.” Het is typisch zo’n

beperking meedoen aan sporten mogelijk kunnen maken, door passend vervoer te organiseren. Ook dát is toegankelijkheid, want we willen dat iedereen mee kan doen. Het reguliere regiovervoer voldoet voor dit doel vaak niet, vanwege de ruime tijds marges die daar worden gehanteerd. Het is natuurlijk niet handig als jij pas aankomt als de rest van je team al klaar is met de training. En laten we wel zijn: als wij zo’n rol als provincie niet pakken, zou niemand die kunnen pakken. Dat gaat om vervoer buiten gemeentegrenzen. Dat is echt een rol die bij óns ligt.”

DE ROL VAN
DE MIDDENLAAG

Marianne wijst op de bijzondere positie van de provincie: “Op sommige vlakken kunnen we, juist omdat we die middenlaag zijn tussen gemeente en Rijk, veel betekenen. We hebben goed zicht op trends en ontwikkelingen en zijn meer gericht op de middellange termijn. Dat is in de politiek van tegenwoordig even zeldzaam als welkom. In zowel gemeenteraden als de Tweede Kamer zijn mensen vaak bezig met de dag van vandaag of morgen. Heel begrijpelijk, maar daarom is het goed dat wij als provincie net wat verder vooruit kijken, juist bij vraagstukken zoals vergrijzing en dementie of dorpen waar jongeren wegtrekken. Dat zijn ontwikkelingen die je soms beter ziet als je vanaf een afstandje kijkt. Die rol moeten wij daarin ook pakken.”

DE SAMENLEVING
AAN ZET

Als het gaat om oplossingen voor die grote uitdagingen van vandaag staat de samenleving zelf wat Marianne betreft op één. “De natuurlijke neiging van een overheid is om allerlei loketten te maken, zodat iedereen voor alles kan aanbellen of een formulier kan invullen. Maar ik geloof echt dat het anders werkt. Dat je moet kijken wat in de samenleving speelt, wie zich al verenigd hebben, waar al energie ontstaat. En dat je je daar bij kunt aansluiten. Maar dat is wel veel ingewikkelder dan wanneer

je het zelf regelt vanuit je toren. Dat betekent ook dat je als provincie weleens op je handen moet zitten. Iets wat veel politici niet gegeven is, we willen altijd snel resultaat. Ik ben daar geen uitzondering op. Maar als je niet die ruimte geeft, gaat dit samenspel niet werken. Dat is denk ik dé grote uitdaging voor de provincie, maar ook voor andere overheden.”

RUIMTE EN
VERTROUWEN GEVEN

“Daarbij is het heel belangrijk is dat je het niet overneemt als overheid. Ruimte laten voor initiatieven en vertrouwen hebben in elkaar. Die lijn is al ingezet en daar wil ik zeker op doorgaan.” Haar basishouding richting initiatiefnemers: jullie hebben ook de verantwoordelijkheid voor je eigen buurt of straat, dus heb

ik vertrouwen in jullie. “Maak er iets moois van en laat me op het eind zien wat het geworden is. Ik hoef echt niet iedere week een rapportage te hebben.” Marianne realiseert zich dat die omslag tijd nodig heeft. “Daar moeten we ook Provinciale Staten in meenemen. Want als we het initiatief meer van onderop laten komen, heb ik wel minder rapportages om mee naar de staten te gaan. Daar moeten we met elkaar een weg in vinden. Want als we dat niet doen, dan werkt het niet.”

ELKE WEEK
OP STAGE

Marianne gaat zelf alles doen om de veelbesproken kloof tussen overheid en burgers te verkleinen. “Vanochtend zat ik aan tafel met de leerlingenraad van een school die honderd jaar bestaat. Die heb

ik meteen uitgenodigd om hier op het provinciehuis eens te komen vertellen wat hen bezighoudt en welke ideeën ze hebben. Zo wil ik ook echt mensen naar binnen halen. Maar heel eerlijk gezegd denk ik dat we de toekomst van Brabant niet hier maken, maar samen buiten. Daarom ga ik er zoveel mogelijk op uit. Naast de reguliere werkbezoeken ga ik met regelmaat ergens stage lopen (zie kader). Echt meehelpen in de praktijk, om te ervaren en te vragen wat speelt. Juist met de mensen op de werkvloer praten, de mensen die het dóen. Daar ga ik ongetwijfeld heel veel inspiratie uit halen, die ik kan gebruiken om beleid te maken.”

Ze staat te trappelen om samen met de rest van Brabant aan de slag te gaan en van elkaar te leren. “Want als het niet was voor de Brabanders, dan had ik hier niet gezeten.”

“DE TOEKOMST
VAN BRABANT
MAKEN WE
NIET IN HET
PROVINCIEHUIS,
MAAR SAMEN
BUITEN.”

vraagstuk dat ze ook als raadslid in ‘s-Hertogenbosch al actief op de agenda kreeg. “Je weet en ziet dat het er is, maar de oplossing is niet zo gemakkelijk. Ik vind het mooi om me daar nu ook op Brabantse schaal mee bezig te houden.” Ze realiseert zich dat er behoorlijk wat uitdagingen voorbij komen. Als het over zo veel mensen en zo veel onderwerpen gaat, zegt ze, helpt het wanneer je als provincie duidelijk kiest. “Dat gaan we dus ook doen, zodat we in dat blijfklimaat echt zaken voor elkaar krijgen en mensen verbinden. Als we dan op een aantal van die thema’s echt slagen kunnen maken, zit hier een gelukkig mens.”

vraagstuk dat ze als college samen moeten oppakken. “Vanuit mijn portefeuille kunnen we gemeenten en de juiste organisaties bij elkaar krijgen, zorgen dat we iedereen bewust maken. Maar het moet ook worden geregeld bij mijn collega’s van ruimte en mobiliteit.”

IEDEREEN MEE
LATEN DOEN

Nog zo’n voorbeeld van een kansrijke crossover met mobiliteit: de pilot van Uniek Sportvervoer. “Daarin kijken we samen met sportverenigingen hoe we voor meer mensen met een

De week na ons interview liep Marianne stage bij Tante Louise in Bergen op Zoom, een organisatie die warme, menselijke zorg biedt, ‘waar thuis ook is’. De middag stond in het teken van omgaan met dementie. Tijdens het werkbezoek aan de Bibliotheek VANnU in Zevenbergen, waar de foto’s bij dit artikel zijn gemaakt, vertelden partners van het lokale DVG-netwerk hoe Dementievriendelijke Gemeenschap Moerdijk zich inzet voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Zet plaatste dit in de bredere context van het programma Dementievriendelijk Brabant en gaf een doorkijk naar de opgaven van de toekomst. Ook lieten we Marianne door middel van virtual reality ervaren hoe het is om dementie te hebben. Dat vond ze heel indrukwekkend.

“EIGENLIJK HEEFT ALLES
MET LEEFBAARHEID
TE MAKEN.”

Foto's: Joris Buijs

SAMEN SPELEN ALS KWEEKVIJVER VOOR INCLUSIE

We zijn op een zonnige woensdagmiddag op bezoek bij de Speelnatuur van OERRR, een groot speelbos gelegen achter het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten in Oisterwijk. OERRR is het jeugdprogramma van Natuurmonumenten speciaal voor kinderen van 0 tot 12 waarin zij kennismaken met de natuur door samen te ontdekken en samen te beleven. De Speelnatuur in Oisterwijk is één van de tien natuurspeelplekken die Natuurmonumenten in Nederland al heeft gerealiseerd. Er wordt gewerkt aan vijf meer. De Speeltuinbende adviseert en begeleidt Natuurmonumenten om de speelnatuur te ontsluiten voor iedereen. Ook komt ze met een kindertestteam langs om spelenderwijs een oordeel te geven over het gehalte 'inclusive play'.

DE SPEELNATUUR GETEST

De Speeltuinbende gebruikt deze middag om samen met kinderen met en zonder beperking, het speelbos eens goed aan de tand te voelen. Uitleg wat je er allemaal kunt doen is niet nodig, want het ontdekken van het bos gaat bij kinderen vanzelf. Water, modder, boomstammen, kuilen en takken, alles is te vinden. De kinderen krijgen een aantal opdrachten die ze in teams moeten voltooien. Gebruikmakend van de elementen in het bos en een aantal attributen om een beperking te simuleren gaat iedereen enthousiast op pad. Ook de kinderen met een beperking gaan, niet gehinderd door hun beperking, volledig op in de opdrachten en hebben net zo veel lol en plezier als de anderen. De ouders kijken trots toe en helpen mee met de opdrachten.

JONG GELEERD, OUD GEDAAN

"Hier zie je het grote belang van samen spelen", zegt Ilse van der Put, bendeleider van de Speeltuinbende. "Liefst buiten, zoals hier, dan kunnen kinderen echt hun energie kwijt. Al spelend sluit je ook vriendschappen, ga je uitdagingen aan en leer je voor jezelf opkomen. En als kinderen mét en zonder beperking samen spelen, leren ze ook spelenderwijs omgaan met verschillen en rekening houden met elkaar. Zodat ze het ook als ze volwassen zijn vanzelfsprekend vinden dat mensen met een beperking gewoon meedoen in de samenleving. Dat is ook de insteek van de opdrachten die we vandaag testen."

CAMPAGNE ROND INCLUSIVE PLAY

Het gaat om een 'samenspeelspel' dat de Speeltuinbende voor OERRR heeft ontwikkeld. Aan de hand van diverse doe-opdrachten worden de kinderen uitgedaagd om samen een hut te bouwen, een zandtekening te maken of modder te maken. Onderdeel van het spel is ook het simuleren van een beperking, zodat ook kinderen die geen beperking hebben ervaren hoe het is om bijvoorbeeld niets te horen of te zien. Of om niet vrij te kunnen bewegen. Natuurmonumenten verspreidt het spel onder de leden van OERRR en zorgt dat het tijdens de Week van de Toegankelijkheid op meerdere plekken in Nederland wordt gespeeld. Een mooie manier om samen spelen in de natuur te stimuleren.

SUPERTOF!

De kinderen zijn inmiddels klaar met de opdrachten en zitten moe maar voldaan, soms besmeurd met modder, in een kring, met Ilse staand in het midden. De reacties variëren van supertof tot keileuk. "Dit is wat je wilt zien", zegt Ilse. "Het maakt niet uit of je in een rolstoel zit of slecht ziet, kinderen vinden elkaar spelenderwijs. In een pure, rauwe omgeving als een bos gebeurt dat bijna automatisch. Hier vind je geen speeltoestellen, maar omgevallen bomen, kuilen, takken en een bosbeekje. Dat werkt perfect." Voor Natuurmonumenten reden om op meerdere plekken in Nederland speelnatuur te ontwikkelen.

TOEGANKELIJKE NATUUR

Een van de weinige randvoorwaarden bij de aanleg van speelnatuur is het pad door het bos. In het bijzonder de ondergrond. "Door gebruik te maken van halfverharding zijn de paden door iedereen te gebruiken en kunnen bijvoorbeeld ook kinderen in een rolstoel door het bos bewegen. Een andere must is het goed ontsluiten van de informatie over de speelnatuurplekken. Iedereen moet weten dat het er is en dat het geschikt is voor iedereen; jong en oud, beperking of geen beperking." De woorden komen van Jolanda Ritter, projectleider 'Natuur, toegankelijk voor iedereen' bij Natuurmonumenten. Dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij zorgt Natuurmonumenten daadwerkelijk voor aanpassingen op het gebied van bereikbaarheid, toegankelijkheid, oriëntatiemogelijkheden en informatie waardoor 40 natuurgebieden verspreid over heel Nederland toegankelijk(er) worden.

NIET ZELF HET WIEL UITVINDEN

Samen met onder andere HandicapNL, het Gehandapte Kind (voorheen NSGK), de Speeltuinbende en het Kenniscentrum Groen & Handicap wordt gekeken naar bijvoorbeeld parkeerplaatsen, fysieke barrières zoals wildroosters en het trainen van natuurbeheerders, zodat zij alle doelgroepen op de juiste manier kunnen laten genieten van de natuur. Jolanda is blij met de inbreng van de Speeltuinbende. Haar advies: "Maak bij het toegankelijk maken van de natuur vooral gebruik van de kennis en ervaring van de experts op het gebied van toegankelijkheid. Ga niet zelf het wiel uitvinden."

SAMEN SPELEN OP DE AGENDA

Gelukkig zien ook steeds meer gemeenten toegankelijke speeltuinen als een kweekvijver voor inclusie. Op veel plekken in het land worden bestaande speeltuinen heringericht. Alleen aandacht voor het fysieke aspect van samen spelen is echter niet voldoende. Daarom adviseert Zet gemeenten bij het opstellen van hun lokale inclusie agenda specifiek aandacht te hebben voor kinderen met een beperking en de waarde van inclusive play. Daarmee komt samen spelen niet alleen vast op de agenda, maar is ook de basis gelegd voor een integrale aanpak. Dat blijkt heel belangrijk omdat 'spelen' vaak niet onder één portefeuille valt, maar versnipperd is over meerdere beleidsterreinen.

De Speeltuinbende werkt op dit moment in opdracht van de VNG aan een publicatie over Inclusive play om gemeenten te inspireren daar in de praktijk mee aan de slag te gaan. Deze publicatie wordt op 5 november 2019 uitgereikt aan Rick Brink, die samen spelen heeft uitgeroepen tot één van de speerpunten waar hij dit jaar op gaat inzetten als minister van Gehandaptenzaken.

"GA IN GESPREK MET KINDEREN OVER WAT ZE WILLEN, VERGEET ZE NIET!"

Milou Smets,
lid jeugdgemeenteraad Bergeijk
en ervaringsdeskundige

De Speeltuinbende ontwikkelt zich tot een community om de beweging rond inclusive play op gang te brengen. Zij wordt daarbij actief gesteund door het Gehandapte Kind. We trekken samen op om gemeenten, (onderwijs)organisaties en leden van de community te begeleiden bij het implementeren van samen spelen. Van het schouwen van locaties op toegankelijkheid en het verstrekken van adviezen tot en met het verzorgen van trainingen en verbindende sessies.

Drs. ing. Suzanne Kemmeren

Sterk in:

- analyse en duiding
- conceptualiseren
- procesbegeleiding en cocreatie
- strategisch advies

Betrokken bij:

- responsief werken (projecten en leergang)
- organisatie- en veranderopgaven
- samenwerkingsvraagstukken

BEDRIJFS- & ORGANISATIE- KUNDIGE

DE COMPLEMENTAIRE KRACHTTEN VAN ZET

Sterk in:

- structureren
- generalistische overview
- krachtenveld-analyses (politiek- bestuurlijke processen)
- scheiden van hoofd- en bijzaken

Betrokken bij:

- Stérk.Brabant
- leergang responsief werken
- toolontwikkeling impactmonitoring

Nick de Laat MA

BESTUURS- KUNDIGE

HOE LATEN WE ALLE JEUGD
IN BRABANT FIJN EN VEILIG
OPGROEIEN?

ZET ORGANISEERT NIEUWE K2 CHALLENGE

De K2 Prijs werd een aantal jaren geleden in het leven geroepen toen K2 Brabants Kenniscentrum Jeugd ophield te bestaan. Het opgebouwde vermogen zou via jaarlijks uit te reiken prijzen ten gunste komen van veelbelovende projecten voor de jeugd. Pieter van Dieperbeek, voorzitter Stichting K2 Prijs, vertelt: "Investeren in de jeugd en hun sociaal systeem is nog steeds hard nodig, juist in deze tijd!"

Van Dieperbeek doelt daarmee op de decentralisatie van overheidstaken naar gemeenten. "De decentralisatie heeft nog niet geleid tot de gewenste transformatie: de omslag van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag. Met de K2 Prijs willen we juist initiatieven stimuleren die zich inzetten om de positie van de jeugd en hun sociaal systeem te verbeteren."

TIJD VOOR EEN NIEUWE KOERS

Afgelopen jaren werd de prijs in samenwerking met de Academische Werkplaats Jeugd georganiseerd en uitgereikt tijdens het jaarlijks symposium van Tranzo. "Om de K2 Prijs een podium en een netwerk te geven was dit een mooie kans. In 2017 en 2018 werden per jaar twee prijzen uitgereikt van elk € 25.000. In het eerste jaar waren de winnaars twee grotere organisaties, waardoor de toegevoegde waarde van de K2 Prijs minder zichtbaar was. In het

tweede jaar mikten we op kleinere partijen, maar bleek het soms lastig om tot eenduidige conclusies te komen. Daarom vonden we als bestuur dat het tijd was voor een andere aanpak."

IEDEREEN GELIJKE KANSEN

Het bestuur vroeg een aantal maatschappelijke partijen mee te denken en de organisatie volledig op zich te nemen. De keuze viel op het voorstel van Zet. "We werden verrast door het concept dat zij presenteerden. Het gaat veel verder dan een jaarlijkse uitreiking en een jury met experts. Het inspiratielab waar initiatiefnemers van elkaar kunnen leren sprak ons bijvoorbeeld erg aan. Maar ook dat het voor particuliere initiatieven aantrekkelijk wordt." Het idee is dat iedereen in Brabant mee kan doen aan de K2 Challenge. Initiatiefnemers worden ondersteund om te komen

Foto: Joris Buijs

tot een sterk inhoudelijke pitch. Zo heeft iedereen evenveel kans om in aanmerking te komen. Tijdens de K2 Challenge presenteren alle initiatiefnemers hun initiatief aan een 'jury van 100'. "We staan achter het idee van een gemêleerde samenstelling van de jury, zodat we de stem van meerdere lagen uit de samenleving meenemen." De initiatiefnemers met de meeste stemmen winnen. Waarbij het bedrag dat zij zeggen nodig te hebben het uitgangspunt vormt. "We willen nog steeds jaarlijks € 50.000 uitreiken. Maar initiatiefnemers geven zelf aan hoeveel zij nodig hebben. Zo blijft het tot het laatste einde spannend wie er in de prijzen valt!"

BEWEGING EN BETROKKENHEID CREËREN

Het concept moet zich in de praktijk bewijzen. "Op 15 mei 2020 organiseren we samen met Zet de eerste K2 Challenge. Wij hopen

**"VAN ELKAAR
LEREN EN
EEN NETWERK
OPBOUWEN,
OOK DÁT IS
BELANGRIJK."**

natuurlijk dat het nieuwe concept aanslaat en we het de komende jaren verder uit kunnen bouwen. Het zou mooi zijn als iedereen in Brabant zich aangesproken voelt om mee te doen."

Om initiatieven te werven en juryleden te vinden wordt ingezet op bestaande netwerken en sociale media. De ambitie van Zet is om

het eerste jaar 50 initiatiefnemers te vinden die op wat voor manier dan ook een bijdrage leveren aan het veilig en prettig opgroeien van de jeugd in Brabant. De 'jury van 100' hoeft niet het eerste jaar al gerealiseerd te zijn, Zet mikt op 50 juryleden. "We willen als bestuur ook in de toekomst van betekenis zijn, samen met andere partijen. Zo denken we nu met Zet een goede partner gevonden te hebben om de K2 Challenge mee op te pakken en op een positieve manier bij te dragen aan de toekomst van onze jeugd!"

Ten tijde van het interview (september 2019) wordt hard gewerkt aan een vernieuwde website, zodat iedereen kan zien wat de bedoeling is en hoe je mee kunt doen aan de Challenge.

www.k2challenge.nl

Foto's: Joris Buijs

Onderkoepelend werken in Hilvarenbeek

Veel goede initiatieven lopen vast in verkoking – in ruimtelijke, economische en maatschappelijke velden – van regelgeving, beleid en dienstverlening van overheden. Daardoor vinden initiatiefnemers vaak geen integrale oplossing voor hun plannen, worden kansen onvoldoende benut en gaan waardevolle tijd en energie verloren. Vanuit dat inzicht is Tussenheid ontstaan, een nieuwe aanpak om initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties vanuit een onderkoepelende positie te ondersteunen. Onderkoepelend wil zeggen: in dienst van de initiatieven; Tussenheid neemt het initiatief niet over.

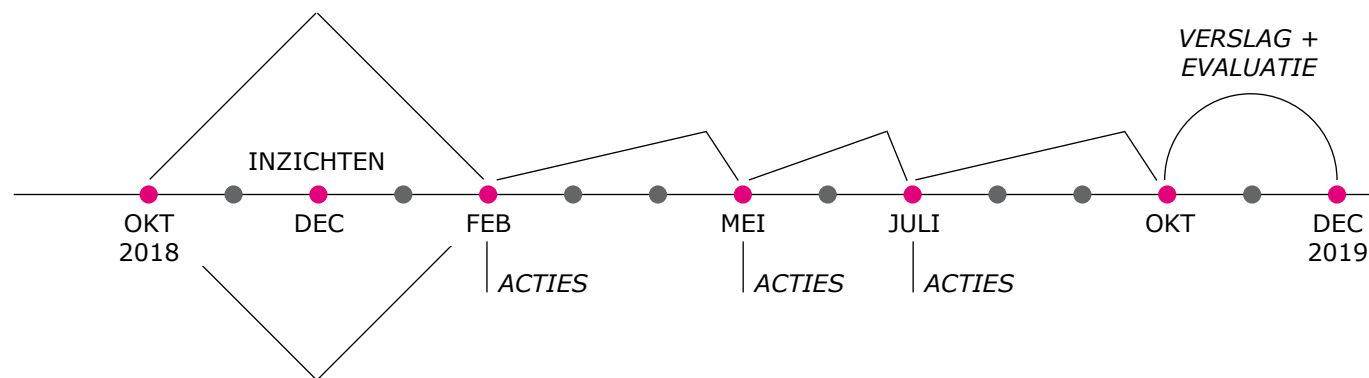
DE TUSSEN STAND BIJ TUSSEN HEID

WAT ONDERKOEPELEND WERKEN OPLEVERT

Tussenheid is een netwerk van betrokken inwoners die vrijwillig kennis en kunde inzetten om lokale clubs, verenigingen, coöperaties, stichtingen en burgerinitiatieven te ondersteunen bij hun vraagstukken. Een verbinder brengt vraag en kennis bij elkaar. In Hilvarenbeek is Tussenheid inmiddels drie jaar actief. De organisatie is aangesloten bij Stérk.Brabant, de community voor sociale veerkracht. De provincie Noord-Brabant wil onderzoeken wat maakt dat deze manier van werken in deze context zo goed werkt. Kan onderkoepelend werken wellicht verder worden ontwikkeld tot een betrouwbare ondersteuningsinfrastructuur in de provincie en richtinggevend zijn voor de wijze waarop overheden en intermediairs effectief ruimte kunnen bieden aan initiatiefnemers?

WERKENDERWIJS LEREN

Zet kreeg eind 2018 opdracht te onderzoeken welke elementen in de werkwijze van Tussenheid Hilvarenbeek goed werken en welke beter kunnen. Ook brengen we in kaart welke stappen nodig zijn voor Tussenheid Hilvarenbeek om zelfstandig verder te kunnen. Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvragen volgen wij de methode van werkenderwijs leren. Eerst samen kijken wat er speelt, het precieze probleem benoemen en dan de ruimte nemen om oplossingen te verkennen. We testen de meest kansrijke opties in de praktijk en scherpen ze aan. Zo komen we steeds tot nieuwe acties.

Onderlinge uitwisseling, samen experimenteren en leren van Brabantse gemeenschappen staan in deze samenwerking centraal. De procesbegeleider van Zet werkt mee aan een verduurzamende aanpak van lokale initiatieven en faciliteert in de uitwisseling van expertise en ervaringen tussen Tussenheid en Stérk.Brabant. Wat zijn effectieve interventies? Wat leren we van de werkwijze van Tussenheid om maatschappelijke, lokale initiatieven te versterken en te verduurzamen, zowel op instrumenteel niveau als op governance niveau? Hoe kun je de onderkoepelende netwerkstructuur volhoudbaar organiseren?

NIEUWE VERBINDER

De opdracht van Zet loopt tot eind 2019. Medio augustus nemen we alvast de tussenstand op met Edwin Kleiboer, sinds mei 2019 verbinder en daarmee het nieuwe gezicht van Tussenheid Hilvarenbeek.

10 VRAGEN AAN DE NIEUWE VERBINDER

1 WAAROM BEN JE ALS VERBINDER BIJ TUSSENHEID BEGONNEN?

Ik ben al langer heel actief binnen diverse vrijwilligersorganisaties in de gemeente Hilvarenbeek. Hierdoor heb ik een waardevol netwerk opgebouwd. In mijn rol als verbinder kan ik nog meer betekenen voor de gemeente. Er wordt al veel georganiseerd in de gemeente Hilvarenbeek, maar toch merk je dat er nog veel slagen te slaan zijn. Wat ik mooi vind aan Tussenheid, is dat we alle kennis die aanwezig is in de dorpen ook optimaal benutten vóór de dorpen. Juist door elkaar verder te helpen op een laagdrempelige manier komen mooie initiatieven van de grond. Goed schakelen tussen vraag en kennis voorkomt omwegen. Onze kracht is dat we initiatiefnemers juist heel gericht verder helpen en heel dichtbij zijn.

2 WELKE OPDRACHT KREEG JE MEE?

Mijn belangrijkste opdracht is in eerste instantie goed in kaart brengen welke vragen er leven binnen de diverse organisaties in de gemeente Hilvarenbeek. Om vervolgens gericht de nodige verbindingen te realiseren. Zo hebben we bijvoorbeeld een cursus subsidiemanagement georganiseerd naar aanleiding van vragen over subsidies. En bij eenvoudige mix- en matchvraagstukken ben ik als verbinder de schakel tussen de vraag en de oplossing. Laatst kreeg ik bijvoorbeeld een vraag voor parkeerwachters bij een event en kon ik via mijn connecties bij de scouting meteen de juiste link leggen.

3 WAT IS JE ALS NIEUWE VERBINDER VOORAL OPGEVALLEN?

Tussenheid heeft al mooie resultaten opgeleverd, maar staat organisatorisch nog in de kinderschoenen. Gelukkig is het realisme van de vrijwilligers binnen Tussenheid even groot als het enthousiasme. Dit maakt dat de organisatie zich wekelijks wil blijven ontwikkelen om uiteindelijk optimaal te kunnen fungeren als verbindende schakel in de gemeente Hilvarenbeek.

4 WELKE VRAAGSTUKKEN KOM JE VOORAL TEGEN?

De meeste vragen zijn gericht op de volhoudbaarheid van een initiatief. Door iets verder door te vragen, zie je ook andere vraagstukken naar boven komen. Zo heeft het vinden en binden van vrijwilligers in de meeste gevallen met communicatie te maken. Zijn de taken wel duidelijk? Welke communicatiemiddelen zet je in en welke taal gebruik je? Het is de toon die de muziek maakt. Door op de juiste manier te communiceren werk je aan borging en dus aan volhoudbaarheid.

7 WELKE UITDAGINGEN ZIE JE VOOR TUSSENHEID?

Onze belangrijkste uitdaging is het helder positioneren van Tussenheid. Voor wie en welke vragen zijn we er en waarom? Wat is onze rol en hoe maken we dat duidelijk?

8 WELKE VERBETERPUNTEN ZIE JE IN JULLIE WERKWIJZE?

We moeten zorgen dat we beter vindbaar zijn voor de organisaties in de gemeente Hilvarenbeek en dat ze weten wat we voor hen kunnen betekenen. Daarom lopen er nu bijvoorbeeld gesprekken met de gemeente hoe we mij als verbinder goed kunnen positioneren en inzetten in de gemeente Hilvarenbeek.

5 WAT IS TOT NU TOE JE BELANGRIJKSTE LES?

Tussenheid heeft als visie dat alle vragen uit de samenleving binnen mogen komen en dat deze allemaal kunnen worden opgelost. Dat is een fantastisch idee! De realiteit kan echter zijn, dat initiatieven of clubs al geholpen zijn met oplossingen die klein en simpel zijn, in plaats van heel veelomvattend. Als verbinder kan ik daarbij een soort filter zijn en op basis van persoonlijk contact de vraag achter de vraag ophalen. Dat maakt het zo gericht en efficiënt. Dat is ook het grote verschil met een website of app. Wat natuurlijk wel aanvullende tools kunnen zijn.

6 VAN WELKE RECENTE VERANDERING WORD JE VOORAL BLIJ?

Doordat we samen met Zet structureel bekijken en vastleggen wat goed gaat en wat juist beter kan, hebben we organisatorisch belangrijke stappen gemaakt. We kijken nu met een scherpere blik hoe we Tussenheid optimaler kunnen laten renderen en de organisatie beter kunnen inrichten. Esther, de procesbegeleider vanuit Zet, nam ook het initiatief tot een hernieuwde kennismaking met het college. Na het vertrek van de vorige burgemeester zagen we dat Tussenheid zijn ambassadeurschap binnen de gemeente verloor. Door de banden aan te halen met onze nieuwe wethouders en tijdelijke burgemeester zijn we weer met elkaar in gesprek en zeggen beide partijen volmondig JA tegen een samenwerking.

9 WAT HEEFT TUSSENHEID NODIG OM ZELFSTANDIG VERDER TE KUNNEN?

Het belangrijkste is dat we onszelf een positie hebben gegeven waarbij we een eerste aanspreekpunt zijn voor organisaties in de gemeente Hilvarenbeek. Hierdoor kunnen we voor een groot deel de gemeente ontlasten, maar ook bijvoorbeeld het bedrijfsleven. Als men ons gaat zien als de verbindende schakel tussen de partijen, kunnen we van grote meerwaarde zijn. We zullen wel moeten kijken hoe we dit ook zonder subsidies kunnen blijven organiseren.

10 WAT IS ER NODIG OM ONDERKOEPELEND WERKEND OOK IN ANDERE GEMEENTEN TE LATEN SLAGEN?

Opbouwen van een heel sterk netwerk en duidelijk vaststellen waar je van bent en voor wie je er bent. De basis moet zijn dat je ten dienste staat van de stichtingen, clubs, verenigingen, coöperaties of burgerinitiatieven in je gemeente en niet om jezelf in leven te houden.

- analyse en duiding
- werking van overheidsorganisaties
- procesbegeleiding en cocreatie
- strategisch advies

- projecten over samenspel overheid-samenleving
- leergang voor responsieve ambtenaren met lef
- verandertrajecten
- vraagstukken van morgen

DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET

- projectontwikkeling met multidisciplinaire samenwerking
- ondersteunen en versterken van netwerken
- innovatie en integratie van nieuwe thema's en invalshoeken
- analyse en vraagverheldering

- procesbegeleiding en innovatie binnen programma Dementievriendelijk Brabant
- trajecten van impactmonitoring
- implementatie versterking mobiliteitsaanbod Vught
- communicatie en social media/contentcreatie/social editing

PSYCHOLOOG & SOCIOLOOG

ELKAAR VERSTERKEN IN DE PRAKTIJK

Zet heeft sinds begin 2018 een intensieve relatie met de onderzoeksgroep Systemic Change van TU/e, onderdeel van de faculteit Industrial Design. Cindy van den Bremen, onze programmamanager Social Design, doet er als buitenpromovendus onderzoek naar de rol van design in een samenleving in transitie. Daarnaast coacht ze studenten van het squad Transformative Practices in hun praktijkopdrachten bij Zet en verzorgt ze samen met prof. dr.ir. Caroline Hummels, haar promotor, elk jaar het populaire keuzevak Intercultural Design waarin theorie en praktijk bij elkaar komen. Een gesprek over de meerwaarde van die samenwerking met **Caroline Hummels** en **André Megens**, directeur van Zet. Twee geestverwanten over het belang van samen doorontwikkelen en de kunst van het laissez faire.

VERANDEREN IN BALANS EN BALANS IN VERANDERING

Design kan een grote rol spelen in maatschappelijke uitdagingen, van de energietransitie tot de toenemende sociale kloven tussen groepen. Daar zijn ze het over eens. André verwijst naar een analyse die Zet onlangs maakte naar de vraagstukken van morgen: "We hebben daarvoor allerlei actuele onderzoekspublicaties gescand, maar ook de provinciale verkiezingsprogramma's en de bestuursakkoorden van de Brabantse gemeenten. Transitie is daarin het toverwoord. Waar het in feite op neer komt, is dat we samen voor één grote uitdaging staan: veranderen in balans en balans in verandering." "Sterke quote", vindt Caroline. "Het gaat er inderdaad om hoe we omgaan met die grote veranderingen. Daarom leggen wij in ons theoretisch model (zie kader pag. 38) het accent op transformatie."

DRIE STRATEGIEËN

Caroline haalt een internationaal onderzoek aan op het gebied van sociale veerkracht waarin men tot de conclusie kwam dat er drie strategieën zijn om op veranderingen te reageren. "De eerste strategie is 'coping': een probleem dient zich aan, je dealt ermee en dat is het dan ook. De volgende keer sta je weer voor hetzelfde probleem. De tweede strategie, die zie je steeds meer, is aanpassen. Dan kijk je al wat vooruit en pas je je aan die specifieke situatie aan. Als die zich weer op dezelfde manier aandient, ben je voorbereid. De derde strategie, en dat gebeurt nog amper, is transformatie. Dan kijk je naar het onderliggende mechanisme: wat gebeurt er eigenlijk, waar komt dit nou vandaan? Je reageert of anticipeert niet op het voorval zelf, maar maakt een radicale verandering en transformeert, zodat het niet meer gebeurt. Ik vond dat laatste een mooi uitgangspunt voor ons onderzoek."

HET VERKEERSDREMPEL-EFFECT

Gedragverandering was lang en is nog steeds hét doel in de wereld van design, zegt Caroline. Ze geeft het effect van een verkeersdrempel als voorbeeld. "Je remt er wel voor,

maar heel veel mensen trappen daarna weer even vrolijk op het gas. Je bereikt dus alleen een gedragsverandering op de h́ele korte termijn. We weten natuurlijk allang dat gedragsverandering op de lange termijn heel lastig is. Door te kiezen voor het woord transformatie, zoeken we naar andere waarden. Hoe kun je in de wereld staan, voorbij de problemen kijken en op basis van ethiek écht een verandering bewerkstelligen in waarden en gedrag."

GEWOON GÁÁN

Hoe je dat aanpakt, heeft volgens Caroline alles te maken met je kijk op het vak en de manier waarop je in het leven staat. "Je ziet in de westerse wereld dat er altijd een rationale onderstroom in zit: om een probleem te kunnen oplossen moet ik het eerst helemaal snappen. Zo werken toch ook veel social designers. Dat is op zich een goede methode, maar wij hebben een andere insteek. Wij zeggen: je kunt niet alles van tevoren weten. Ervaar de wereld, ga vanuit die ervaring bouwen en al doende wordt het probleem duidelijker en kun je je pad aanpassen. Je zet een stip op de horizon en gáát gewoon. En onderweg gaat die stip veranderen."

MENSEN MEENEMEN

Caroline realiseert zich terdege dat je daar wel de persoon voor moet zijn. "Sommigen vinden het best lastig om te zeggen laissez faire; dingen laten gebeuren en kijken hoe het verder stroomt. Terwijl ik denk: als het even wat rommelig is, wordt het daarna hopelijk wel weer helderder." André kan zich wel vinden in die filosofie: "Zo werken wij ook: je hebt een ambitie voor ogen, weet nog niet precies hoe je er kunt komen, maar je gaat er wel aan werken. Het is wel heel belangrijk dat je mensen goed meeneemt in het zetten van die eerste stap. Zelfs als je nog niet precies weet waar die stap gaat landen. Als je bezig bent met een groep initiatiefnemers doe je eigenlijk hetzelfde. Het vergezicht schets je samen en zij bepalen uiteindelijk waar ze die stap willen zetten. Het mooie van een sterke visie is dat mensen zich er ook naar gaan gedragen."

TRANSFORMATIE VRAAGT OM PRAKTIJK

De theorie die ze samen met enkele collega's van de TU/e en RISE in Umeå, Zweden ontwikkelde heet niet voor niets Transformative Practices. "Als je met de energietransitie bezig bent of een gebied gaat ompluggen, moet er letterlijk een andere practice komen, een nieuwe manier van aanpakken. Dat betekent ook dat wij met onze voeten in de klei moeten staan, anders werkt het niet." Lachend: "Daarom hebben wij zo'n club als Zet desperately nodig." André vindt Transformative Practices een ijzersterke vondst. "Toen ik die term voor het eerst hoorde, dacht ik meteen: dáár zijn wij van! Dat is precies waar we mee bezig zijn. En Zet heeft de TU natuurlijk net zo hard nodig. Ik vind het heel belangrijk dat wij de nieuwe inzichten die Caroline en haar groep opdoen, weer kunnen toepassen in de praktijk en overbrengen op onze mensen."

INTRINSIEK GEMOTIVEERD

André: "Bovendien vind ik dat wij een verplichting hebben om jongeren de ruimte te geven om in het veld, al doende te leren van onze mensen. Tegelijk leren wij ook weer van hen, juist omdat ze nog onbevooroordeeld zijn. De studenten van Caroline kunnen ook heel goed schakelen tussen denken en doen en zijn vaak supergemotiveerd. Echt een feestje om mee te werken." Caroline vindt dit een mooie uitnodiging om even onbescheiden te zijn: "ik mag het misschien niet hardop zeggen, maar het ís gewoon zo. Wij hebben in onze squad echt héél veel echt h́ele goede studenten. Waarschijnlijk omdat we werven op passie. Je moet voor ons kiezen omdat je excellent wilt zijn en niet vragen 'wat heb ik nodig voor een zesje?'. All the way gaan, omdat je iets doet waarin je gelooft en wat je goed wilt doen."

HOGER INSTAPPEN

De studenten pakken in hun stages steeds vaker door op het werk van hun voorgangers. Dat sluit ook aan bij de complexiteit van de opgaves, zegt Caroline. "Daar moet je ze wel even in meenemen. Studenten houden heel erg van die beginfase, als er nog niks is. Dan gaan ze lekker

ontwerpen en denken ze wów, de hele wereld is één groot wit canvas. Maar wij zeggen: kijk eens wat er allemaal al is gebeurd. Stap op dat plankje en begin meteen een verdieping hoger. Dan merken ze dat ze echt verder komen en dat dingen die heel goed zijn ook écht kunnen landen. En dat vinden ze weer supernice." Ook fijn voor Zet en de opdrachtgever stelt Caroline. "Want zo'n stagiaire kost natuurlijk tijd en energie. Dan moet het ook echt wat opleveren, anders verspelen we onze credits."

SAMEN DOORONTWIKKELEN

Verdiepen en doorontwikkelen is ook cruciaal voor de impact van alle inspanningen en de vorderingen van het onderzoek. De kans neemt toe dat je theorieën, methodes en tools daadwerkelijk kunt gebruiken én het gezamenlijk leereffect wordt veel groter. Caroline: "Het gaat om samen doorgroeien en verder komen. Daarom leggen onze studenten voortaan elke week vast wat hun activiteiten, vorderingen en inzichten zijn. Zodat iedereen die bij het betreffende project betrokken is of raakt daar meteen op kan teruggrijpen." Samen met andere partners ontwikkelt de groep van Caroline momenteel een nieuw digitaal-fysiek systeem om dat samen leren nog beter te faciliteren.

MEER GRIP KRIJGEN

Het gaat haar niet zozeer om het vastleggen an sich, maar om de informatie die je uit zo'n systeem kunt halen: de dwarsverbanden, de onderliggende mechanismes. "Waarom loopt iets fout? En waarom gebeurt dat op andere plekken nog erger of juist niet, en gaat het daar heel erg goed? Hoe filter je die gemene delers en die verschillen eruit? Zodat je grip krijgt op wat werkt en wat niet en beter snapt waarom je doet wat je doet. Dat heeft een veel grotere waarde dan een 'projectje' draaien in de hoop dat dat 'projectje' overeind blijft. Nieuwe technologie kan je helpen die stip op de horizon te bereiken."

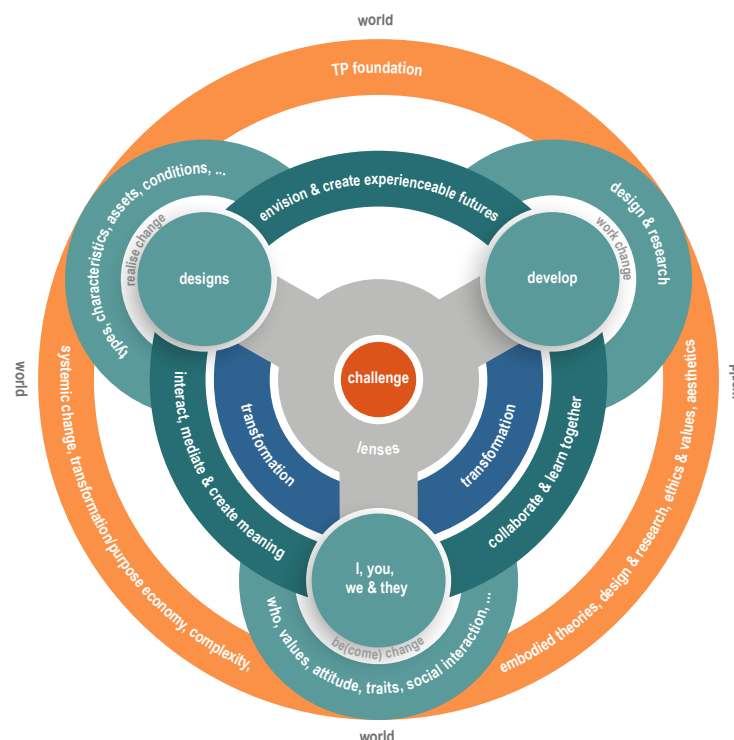
Het theoretisch model hebben Caroline en co. inmiddels ook stevig doorontwikkeld, mede op basis van ervaringen in de praktijk. "Het draait nog steeds om drie centrale bollen met ringen: work change (develop), realise change (designs) and be change (people: I, you, we & they). Dat blijft de kern. We kwamen er echter achter dat ons model weliswaar verklarende maar geen anticiperende waarde had. Daarom hebben we tussen de ringen een waardevolle laag toegevoegd die de waarde van design, design research en leren voor transformatie onderstreept. Zodat ook duidelijker wordt wat er gebeurt tussen die drie bewegingen die je samen wilt maken in multistakeholder-processen. Je kunt nu veel beter als team en voor jezelf bepalen waar je bezig bent en wanneer je wát nodig hebt in het proces."

HEILIGE GRAAL

Ze wijst op een tweede cruciale verrijking van het model: "In het midden hebben we een schijf toegevoegd met lenzen. Ook dat lijkt een soort heilige graal. Want je kijkt altijd vanuit een bepaald perspectief naar een uitdaging. Het helpt heel erg als je je eigen manier van kijken moet expliciteren en je daarvan bewust bent. En in multistakeholder-processen maakt het zichtbaar dat alle deelnemers anders naar een probleem kijken, wat verhelderend werkt voor onderlinge discussies. Als je die brillen bespreekbaar maakt, wordt het bovendien veel duidelijker aan welke knoppen je kunt draaien."

FRAMEWORK FOR TRANSFORMATIVE PRACTICES

Hummels, Trotto, Lévy
and Peeters, 2019

"Dat besef van die verschillende perspectieven vind ik een héle wezenlijke", haakt André in. "Daarom vind ik het zo waardevol dat wij zelf die verschillende brillen in huis hebben." Precies dát vindt Caroline het interessante aan Zet: "Jullie zijn geen 'one trick pony'. Je realiseert je dat je verschillende disciplines nodig hebt om in dit soort complexe processen überhaupt iets te kunnen doen. En hoe meer perspectieven je boven tafel krijgt, hoe interessanter het proces wordt om naar die maatschappelijke problemen te kijken. Het beeld wordt rijker met de blik van de econoom, van de bedrijfskundige, van de filosoof, van de informatiespecialist en van de ontwerper. Je hebt ze allemaal nodig en iedereen brengt iets anders in."

FORSE STAPPEN

Dat besef begint gelukkig te landen, besluit Caroline. "Toen wij begonnen met social design was het één groot experimenteel lab. Je merkt nu dat degenen die daar vanaf het begin bij betrokken zijn, ook bij de provincie en bij Zet, echt beginnen door te krijgen waar het om draait. Dat we de mechanismes daaronder aan het inzetten zijn en de mensen daarvoor aan het opleiden. Daarmee wordt steeds duidelijker wie wat kan doen en hoe we kunnen samenwerken zonder dat we precies hetzelfde doen."

DE WISSELWERKING IN PRAKTIJK

Vier tweedejaarsstudenten draaiden onlangs mee in het pilotproject Energie Voor Iedereen, waarin Zet op basis van designthinking in vier Brabantse gemeenten onderzoekt hoe we mensen met een smalle beurs kunnen meenemen in de energietransitie. Zij ontwikkelden een experience om met name ambtenaren bewust te maken van de mogelijkheden en hun rol. Deze helpt hen ook om het gesprek te voeren met mensen met een smalle beurs. Dat ontwikkelen is stapsgewijs gegaan: de experience is op basis van ervaringen steeds aangepast. Het resultaat was al te zien op de TU Demoday (zie foto), maar ze staan 7 november 2019 ook samen met Zet op het Energiefestival in het Evoluon, waar we de ervaringen van deze pilot delen.

Bij een gebiedsontwikkeling in Breda werkte derdejaars student Josefine Funnekotter verder aan een eerder ontwikkelde tool om het gesprek met bewoners fysiek te maken en gedurende het proces data te verzamelen. Het begon met een plattegrond van de wijk, herkenbaar voor bewoners en de betrokken ambtenaren van het ruimtelijk domein. Josefine heeft meegewerkt aan de inventarisatie en een soort ladenkast ontwikkeld, waarmee je aan de kaart ook anekdotes, verhalen en uitdagingen kunt verbinden. Zo krijg je een meerlagige inventarisatie waarin je harde en zachte data kunt verbinden. Gekoppeld hieraan ontwikkelde ze een voorstel voor een digitaal platform, waar een volgende student wellicht weer op door kan. De projectgroep reageerde enthousiast op de plannen en mogelijke toepassing van de tool.

Derdejaarsstudent Aniek Aalbers heeft samen met stagebegeleider Cindy van den Bremen bij Zet een tool-o-theek ontwikkeld en uitgewerkt. Bestaande en ontwikkelde fysieke tools komen zo beschikbaar voor collega's en opdrachtgevers. Cindy gebruikt de tool-o-theek ook in een workshop op de TU om studenten te inspireren met reeds bestaande werkmethoden.

Foto: studenten

Foto: studenten

Foto: studenten

Foto: Nicole Klijn

- procesbegeleiding
- implementatie
- mediation

- Stérk.Brabant
- Blauwe Zorg Maastricht
(coaching Positieve Gezondheid)
- Limburg Positief Gezond
(facilitator scholingsplan)

DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET

- financiële analyse en rapportage
- inrichting administratieve organisatie
- procesbeheer

- financiële administratie en
bedrijfsvoering Zet
- begeleiden subsidieaanvragen
- inrichten administratie van initiatieven
en sociale ondernemingen (advies en
begeleiding)

REGISTER- ACCOUNTANT

ZICHT OP IMPACT

Foto: Greenhabit

Impact is 'trending topic' in het publieke domein. Elke initiatiefnemer, projectleider of ambtenaar heeft het tegenwoordig over impact. We lijken ons er massaal van bewust dat we met onze werkzaamheden en activiteiten een invloed (kunnen) hebben op onze omgeving. De vraag is alleen: hoe maak je dit zichtbaar? En hoe weet je of je de juiste dingen doet om die impact te realiseren?

OP ZOEK NAAR BEWIJS

De tijd dat je de meerwaarde van je activiteiten en projecten kon claimen zonder gedegen onderbouwing ligt achter ons. Bewijslast is nog steeds een voorname factor voor de erkenning, waardering en uiteindelijk ook vaak voor de financiering van jouw interventie. Mede daardoor is het publieke domein de laatste jaren kampioen geworden in het (uit)vinden van manieren om 'objectieve' maatstaven te ontwikkelen. Ironisch genoeg zonder zelf te geloven dat dit rekenwerk een échte meerwaarde heeft. Want hoe kun je vaststellen hoeveel euro iemands gevoel van geluk of veiligheid waard is? Uiteindelijk is niet alles te berekenen. Bovendien vraagt elke situatie en elk project om een andere insteek, afhankelijk van doelgroep en projectomvang. Zet gelooft in pragmatische en praktische oplossingen voor deze ingewikkelde vraagstukken.

SAMEN DOORLÉVEN

Uiteindelijk heeft iedereen tools nodig om te monitoren of de dingen die ze doen zinvol zijn. Om te verantwoorden, te sturen, maar ook om naar buiten te kunnen communiceren. Impactmonitoring biedt in de ogen van Zet namelijk veel kansen. De laatste jaren hebben we dan ook structureel geïnvesteerd in het opleiden van impactcoaches en het ontwikkelen van een eigen set tools. Daarbij steken we in op waarden die passen bij het veld waarin we actief zijn: laagdrempelig, betrokken en toegankelijk. Door deze insteek kunnen we op maat ondersteuning bieden, zodat iedereen op een passende manier aan de slag kan met het monitoren van impact. Dat vraagt naast bepaalde kennis ook ervaring en kunde. Doel van ons werk is dan ook niet om een rapport of document op te leveren, maar juist

om samen met de opdrachtgever het traject te doorlopen en doorleven. We staan naast onze opdrachtgever en al doende dragen we delen van onze kennis en kunde over, zodat het traject op termijn zelfstandig gecontinueerd kan worden. Logischerwijs passen verschillende tools bij verschillende vragen en bij verschillende opdrachtgevers.

SPELEN MET IMPACT

Een laagdrempelige instap is de tool 'Spelen met Impact', die Zet ontwikkelde. Door dit spel samen te spelen, maak je stap voor stap kennis met de verschillende onderdelen van impactmonitoring. We zetten het in als training, maar vooral ook als gespreksmethodiek om impactvol denken en handelen meer centraal te zetten in een maatschappelijke opgave. Samen met de opdrachtgever en betrokken partners bekijken we de doelstellingen van het project en wat je nodig hebt om deze te realiseren, en beschrijven we de aanpak. Vervolgens brengen we door middel van dialoog de resultaten en effecten in kaart. Dit alles maakt dat je binnen een (relatief) kort tijdsbestek snel inzicht creëert in je meerwaarde. Dit proces doorliepen we ook met Kempenleef, een samenwerking tussen overheid, onderwijs, zorgaanbieders en ondernemers in Zuidoost-Brabant. Zorgorganisatie Oktober

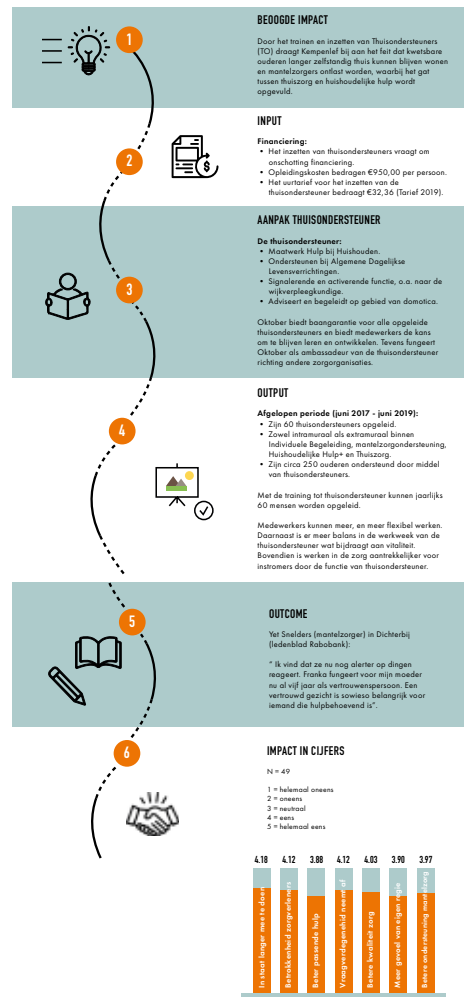

(voorheen RSZK) ontwikkelde als partner binnen Kempenleef de functie 'thuisondersteuner', een zorgprofessional die het gat tussen de huishoudelijke hulp en thuiszorg dicht. Hiermee is een zorgarrangement ingericht voor ouderen die normaal tussen wal en schip vallen. Om gemeenten en zorgverzekeraars te overtuigen van de meerwaarde van de thuisondersteuner was het van belang om deze duidelijk zichtbaar te maken. Door middel van 'Spelen met Impact' en laagdrempelig onderzoek brachten we in een kort traject in beeld wat de meerwaarde is van het project rondom de thuisondersteuner. (zie kader Kempenleef, pag. 44)

ZICHT OP IMPACT

Wil je meer investeren in het monitoren van je impact, dan is het werken met een 'verandertheorie' een goede eerste stap. Een verandertheorie is een model dat de verandering beschrijft die jij najaagt met je project/bedrijf en hoe deze verandering wordt gerealiseerd. Dit model beschrijft de samenhang tussen activiteiten, resultaten en effecten (uit: Impact First – Avance Impact & Social Enterprise). De verandertheorie helpt je om gestructureerd in beeld te brengen wat je waarom voor wie doet én welke meerwaarde je daarbij verwacht. Dat geeft je duidelijke handvatten om op termijn bij te sturen waar nodig of gewenst. De afgelopen jaren hebben we veel ervaring opgedaan met het opbouwen van verandertheorieën voor (burger)initiatieven en (sociale) ondernemers. Ook in dit traject staat het samen optrekken en verzelfstandigen van de initiatiefnemers centraal. Een verandertheorie is een dynamisch geheel, dat voortdurend wordt aangescherpt. Alleen al daarom is het van belang dat wij niet permanent het 'onderhoud' doen.

- MAATSCHAPPELIJKE IMPACT -

KEMPENLEF

Projectleider Karin Bierens licht toe waarom ze impact wilde monitoren: "We zijn met het uitrollen van de thuisondersteuner in het diepe gesprongen. We zijn gewoon begonnen. Dat zorgt wel dat je bij de afronding van het project veel vragen krijgt zoals 'wat levert het op?' of 'wat heb je hier aan?'" Die vragen kan ze nu veel beter beantwoorden, zegt Karin: "Uiteindelijk hebben we nu kort en bondig onze bevindingen kunnen presenteren. Dat werd door onze partners zeer goed ontvangen. Zij zaten niet te wachten op dikke dossiers." Tijdens het proces werd ook duidelijk dat door de verschillende posities van de partners (gemeenten, onderwijs- en zorginstellingen, bedrijven) verschillende belangen in het project verstopt zitten. "Het was dan ook goed om het impactspel met de juiste mensen te spelen. Je krijgt een beter beeld van het project waar je samen aan werkt. Doordat je de verschillende beelden uitwisselt, zie je kanten van het project waar je normaal verder vanaf staat. Dat zorgt ook voor een toename van het draagvlak. Daarbij helpt het als de procesbegeleiding van buitenaf komt. Dan stap je blanco in het project, waardoor je nog alles kunt vragen en

je weinig voor 'logisch' aanneemt." Het samenbrengen van de betrokkenen heeft volgens Karin ook echt geholpen om het project samen succesvol af te sluiten. "Normaal was ik de linking pin tussen de mensen binnen het project. Nu ze elkaar gezien en gesproken hebben lijken ze elkaar makkelijker te vinden. Bovendien lijkt de bereidheid om met elkaar mee te denken en mee te bewegen over en weer toegenomen. Deze manier van denken neem ik zeker mee naar andere projecten."

Karin Bierens met Rob Slegers, bij Oktober medeverantwoordelijk voor de thuisondersteuner.

VERDIEN JE TICKET

De verandertheorie wordt op dit moment volop gebruikt zegt Norbert Heijl, initiatiefnemer van Verdien je Ticket: "Voor externen gebruiken we de verandertheorie voornamelijk voor het hebben en laten zien van een sterk verhaal. Maar ook intern heeft de verandertheorie zijn effect. We kunnen er onze filosofie mee staven en in de praktijk toetsen of ons verhaal nog altijd klopt en hoe de samenhang is. Dit is simpelweg het model waar het om draait bij ons. Het laat zien welke dingen wij moeten regelen en faciliteren, zodat de groei richting persoonlijke ontwikkeling en de transitie naar werk daadwerkelijk kan plaatsvinden." Zijn belangrijkste inzicht? "Er zijn ontzettend veel dingen waarvan je weet dat ze een

rol spelen in de effecten die je wilt bereiken. Daar kun je oeverloos over doorpraten. Maar wat gebeurt er nu écht, waar draait het nu écht om? Het is een uitdaging om kort en bondig dát te vatten en aan te scherpen. Dit is een uitdaging waarbij het traject rondom de verandertheorie ons enorm heeft geholpen." Eenvoudig was het overigens niet. De mannen van Verdien je Ticket hebben een heldere visie op hoe hun project werkt. Ze werken niet volgens een lineaire aanpak, maar zien veel circulariteit in hun werk, uiteindelijk heeft alles invloed op elkaar. "Het was dan ook best een worsteling", geeft Norbert toe, "ook voor de impactcoaches. Maar uiteindelijk zijn we trots op het relatief eenvoudige model wat we inmiddels hanteren." (verdienjeticket.nl)

Norbert Heijl

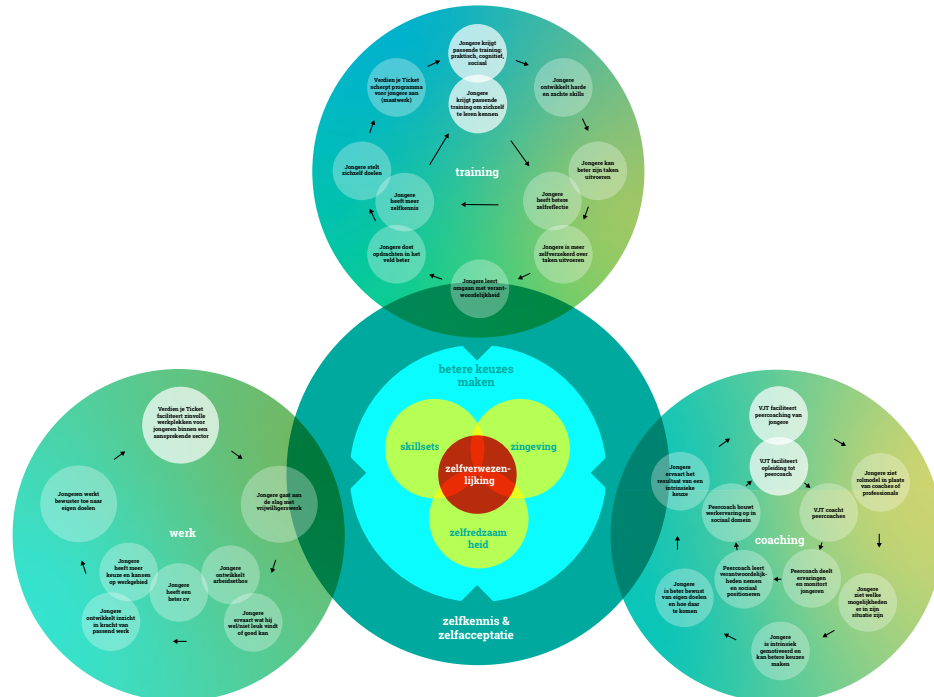
Verdien je Ticket

Bij Zet merken we telkens weer hoeveel energie los komt tijdens de trajecten rondom het monitoren van impact. Het aantonen van meerwaarde is zeker geen eenvoudig proces, maar met de juiste begeleiding en tools zijn daar belangrijke stappen in te zetten. Onze impactcoaches nemen initiatieven mee terug naar de kern van hun opgave, op een manier die past bij het betreffende project, zonder té veel af te leiden van de 'corebusiness'. Wil je ook 'spelen met impact' of aan de slag met een verandertheorie?

Bel of mail Zet:
(013) 5441440 / info@wijzijnzet.nl

VERSCHILLENDE MODELLEN

Voor het toepassen van een verandertheorie heeft Zet eveneens een eigen tool ontwikkeld. Op basis daarvan bouwden we samen met het initiatief Verdien je Ticket aan een eigen model (zie afbeelding rechts). Met Verdien je Ticket doen kwetsbare jongeren werkervaring en (werk)vaardigheden op binnen de culturele sector. Met het werk wat de jongeren doen kunnen ze sparen voor tickets naar festivals. Met een verandertheorie in de hand zijn de initiatiefnemers nu in gesprek met verschillende financiers om hun programma te bekostigen. (zie kader Verdien je Ticket)

- ontwikkelen en uitvoeren van projecten in multidisciplinaire samenwerking
- toegankelijkheidsadvies; fysiek vertaald naar sociaal beleid
- onderzoek / inventarisatie

- programma Inclusie & Toegankelijkheid (uitvoering en innovatie)
- bouwkundige adviestrajecten
- implementatie toegankelijkheidsadvies
- World Creativity Forum 2019 (programmamaker HUB Tilburg)

DE COMPLEMENTAIRE

KRACHTTEN VAN ZET

- complexe onderwerpen analyseren, structureren en visualiseren
- onderzoeken en in kaart brengen van context en behoeftes
- creatief en oplossingsgericht denken

- Energie Voor Iedereen (Energiearmoede)
- StraatNL: Jouw straat ontwerp je samen met de overheid (Klimaatadaptatie & Omgevingswet)
- vraagstukken die je niet oplost met een leuke brainstorm en wat logisch nadenken

SOCIAL
DESIGNER

HET FESTIVAL OM NOOIT TE VERGETEN

Op 17 mei 2019 vond het Festival Om Nooit Te Vergeten plaats: de Brabantse Inspiratie- en Kennisdag Dementie in een nieuw jasje, ter ere van de 10e editie.

Zet organiseerde het festival vanuit het programma Dementievriendelijk Brabant, met medewerking van de PGraad. Het was een inspirerende dag met verrassende inzichten en nieuwe ontwikkelingen over samen omgaan met dementie. In een festivalsfeer waarbij ervaren en beleven centraal stonden, met als doel: het taboe rondom dementie doorbreken! Met meer dan 450 bezoekers die samen kwamen in de voormalige Koepelgevangenis van Breda was het een enorm succes.

[Kijk je mee?](#)

EEN TABOE-DOORBREKENDE DAG OVER SAMEN LEVEN MET DEMENTIE

Drukke van jewelste tijdens de opening.

Muzikale opening door Miracles of Music.

Theatergezelschap de Kwekerij speelt een aantal herkenbare situaties.

Applaus van Miriam Haagh (wethouder Breda), Henri Swinkels en Wies Arts (Zet).

Frank van der Lende en voormalig gedeputeerde Henri Swinkels.

Tijdens de muzikale opening gingen de voeten van de vloer.

Na een spetterende opening kon iedereen – zoals op een festival hoort – helemaal zijn eigen gang gaan. Met een blokkenschema in je hand kon je zo zelf je programma voor de dag samenstellen, met overal wat te doen en beleven!

ERVAREN HOE HET IS OM DEMENTIE TE HEBBEN (EN ANDERE SLIMME TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELINGEN)

Praten over dementie is één ding, maar zelf ervaren hoe het is om dementie te hebben, levert vaak veel meer begrip op voor hoe het echt is om te leven met dementie. Er was dan ook de hele dag een rij om de VR-brillen van Into D'mentia te proberen. We spraken ook over het belang van warme technologie: technologie die gebruiksvriendelijk en niet intimiderend is en die het welzijn van ouderen verbetert. Daar zagen we ook mooie voorbeelden van in de voormalige cellen van de koepelgevangenis in Breda, die waren omgetoverd tot ware BelevenISSEN.

Ervaren hoe het is om dementie te hebben...

... met de VR-brillen van Into D'mentia.

"NU IK DE VR-BRIL OP HEB GEHAD, BEGRIJP IK MIJN MOEDER VEEL BETER. DAT MAAKT HET OOK MAKKELIJKER OM HAAR GEDRAG TE PLAATSEN, WAARDOOR IK MINDER SNEL GEFRUSTREERD RAAK".
- bezoeker

Kozie zorgt ervoor dat iedereen zich thuis voelt.

Het effect van sensorisch meubilair ervaren.

In gesprek over de Beleef TV.

Zelf aan de slag met de Beleef TV.

DE KRACHT VAN EXPERIMENTEREN

Een festival vraagt natuurlijk om andere vormen van ervaren en beleven. Daarom was er volop de mogelijkheid om naast een lezing over bijvoorbeeld seksualiteit bij ouderen met dementie een theatervoorstelling te bezoeken, een dansworkshop te volgen en te ervaren wat de kracht van muziek is.

Documentaire 'Wat ik nog ben'.

Drukbezochte theatervoorstelling Strepen op het Raam.

Lucas de Man en Oscar Kocken spelen Bejaarden & Begeerte.

Mimakkus in actie.

Stichting ZorgDier verzorgt dierbaar contact met ouderen.

Theatervoorstelling Strepen op het Raam.

Workshop over de kracht van beweging door Switch2Move.

Workshop Mimakkus over contact maken van hart tot hart.

Workshop BordjeVol laat methode ontwikkeld voor mantelzorgers ervaren

Workshop Miracles of Music.

NIET PRATEN ÓVER, MAAR MÉT

Ervaren hoe het is om dementie te hebben, is ontzettend belangrijk om meer begrip te creëren bij iedereen rondom de persoon met dementie. Maar uiteindelijk staan natuurlijk de persoon met dementie zelf en zijn of haar mantelzorger(s) centraal. Daarom vonden we het ontzettend belangrijk om niet alleen over hen te praten, maar juist ook mét hen.

Anne-Mei The en Liz Cramer in gesprek over mantelzorg.

(H)erken jij dementie?

Anne-Mei The in gesprek met mantelzorgers over (leven met) dementie.

Rien en Corry vertellen Meike de Jong hoe het is om samen te leven met dementie.

"HET WAS ECHT EEN GEWELDIGE DAG OM NOOIT TE VERGETEN. WE HEBBEN GENOTEN, VEEL GELEERD EN ZIJN ONS WEER BEWUSTER VAN HET BELANG OM SAMEN AAN EEN DEMENTIEVRIENDELIJKE SAMENLEVING TE WERKEN!"
- bezoeker

Dementie iets om je voor te schamen?
Wij vinden van niet!

Als Zet werken we overal in Brabant aan de bewustwording rondom dementie. Een belangrijk onderdeel daarvan is nieuwe verbanden leggen en nieuwe onderwerpen aansnijden. Zo werken we bijvoorbeeld aan thema's als (beginnende) dementie bij mensen met een verstandelijke beperking en bij ouderen met een migrantenachtergrond. Maar we snijden ook het belang aan van humor en doen mee aan verschillende onderzoekconsortia. Een festival zoals dit is voor ons dé manier om het op een laagdrempelige manier te hebben over de urgentie van een dementievriendelijke samenleving. Daarin kan immers iedereen een verschil maken!

"HET FUNDAMENT IS GELEGD, NU SAMEN DOORPAKKEN!"

De cijfers liegen er niet om: het aantal mensen met dementie zal de komende twintig jaar bijna verdubbelen. In Noord-Brabant waren er in 2015 37.050 mensen met dementie. In 2040 stijgt dat aantal tot maar liefst 78.000 personen. "Niet alleen groeit de groep mensen die te maken krijgt met dementie, we krijgen ook steeds meer zicht op de diversiteit van deze groep", zegt Wies Arts, programmamanager Dementievriendelijk Brabant 2018-2020 bij Zet. "Wat dacht je van dementie bij mensen met een (licht) verstandelijke beperking of met een migrantenachtergrond? Dat vraagt om een heel andere benadering. Bovendien zullen steeds meer mensen langer thuis wonen, waarvan een groeiende groep alleen woont. In combinatie met verschillende maatschappelijke ontwikkelingen hebben we hier te maken met een uiterst complexe opgave."

DEMENTIEVRIENDELIJKE GEMEENSCHAPPEN

"Dat vraagt meer dan ooit om een dementievriendelijke samenleving, waarin mensen met dementie én hun naasten volwaardig kunnen deelnemen" vindt ook Piet Hein Jonkergouw, voorzitter van de PGraad (Programmaaad Zorgvernieuwing Psychogeriatric). "Met alleen zorg gaan we het niet redden; de hele samenleving moet in beweging komen." Die beweging van onderop is de basis van het programma Dementievriendelijk Brabant 2018-2020 waar Zet in nauwe samenwerking met de PGraad invulling en uitvoering aan geeft. Vanuit dat programma zijn in Noord-Brabant de afgelopen jaren 59 netwerken ontstaan die

hard hebben gewerkt aan een dementievriendelijke gemeenschap (DVG). In zo'n DVG werken inwoners met lokale partijen zoals ondernemers, maatschappelijke organisaties, zorg en welzijn, woningcorporaties, verenigingen en de gemeente aan een omgeving waarin mensen met dementie zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen en mantelzorgers zich gesteund voelen. Daarbij ligt de focus op wat nog wél mogelijk is.

NIEUWE VORMEN VAN SAMENWERKEN

Wies: "Het is nu zaak om deze actieve, dementievriendelijke gemeenschappen door te ontwikkelen naar toekomstbestendige netwerken." Piet Hein ziet het als een huis, waarvan de fundering gelegd is. "Dat moeten we samen verder opbouwen, van onderop. De complexiteit van het vraagstuk vraagt om een integrale aanpak waarbij echt de hele samenleving betrokken wordt. Ook andere partners kunnen hun rol pakken." Dan zul je wel duidelijk moeten maken wat je van hen verwacht, en welke rol ze kunnen spelen, weet Wies. "Voor het merendeel van de sportverenigingen is het bijvoorbeeld niet vanzelfsprekend om mensen met dementie en hun mantelzorger actief betrokken te houden bij de club. Toch gaat het vaak om heel eenvoudige

oplossingen: haal bijvoorbeeld iemand op als deze persoon de dag vergeet waarop er getraind wordt of ga bij iemand met dementie op de koffie, zodat de mantelzorger kan gaan sporten."

DVG 2.0

"Het doorontwikkelen van de dementievriendelijke gemeenschappen is natuurlijk van groot belang voor de mensen die nu met dementie te maken hebben", stelt Wies. "Maar je neemt daarmee ook een voorschot op de toekomst. Onze ervaring is dat het werken aan een dementievriendelijke samenleving bijdraagt aan een inclusieve samenleving. Waarin dementievriendelijk hetzelfde is als mensvriendelijk, en iedereen zo lang mogelijk mee kan blijven doen." Daarom is het zaak nú verder te bouwen op het fundament van de dementievriendelijke gemeenschappen, aldus Piet Hein. "Het doorzetten en intensiveren van de DVG-aanpak is inderdaad nodig om in de breedte meerdere uitdagingen te kunnen oppakken voor de grote groep ouderen en andere kwetsbare groepen. Als PGraad pleiten we dan ook voor een vervolgprogramma DVG 2.0, voor 2020-2025. Dan kunnen we dementievriendelijke gemeenschappen helpen door te ontwikkelen naar daadkrachtige, zorgzame gemeenschappen die met de gezamenlijke inzet van iedereen ervoor zorgen dat kwetsbare mensen en hun naasten met plezier in de samenleving kunnen en willen blijven deelnemen."

- onderzoek en analyse
- procesbegeleiding en cocreatie
- bouwen van netwerken

- onderzoek mobiliteitsbehoefte / mobiliteitsarmoede
- Mobiliteit is Meedoen (aanpak rond mobiliteit en eenzaamheid)
- begeleiden mobiliteits-initiatieven

ECONOMISCH PSYCHOLOOG

DE COMPLEMENTAIRE KRACHTEN VAN ZET

- participatief onderzoek
- conceptueel denken
- stakeholders verbinden & kennisdeling stimuleren

- onderzoek mobiliteitsarmoede
- Energie Voor Iedereen (energiearmoede)
- multistakeholder-analyses en procesbegeleidingsvraagstukken (over diverse thema's heen)
- Dementievriendelijk Brabant

ONTWIKKELINGS- SOCIOLOOG

ZO ZIE IK HET

Marjolein Duif
senior adviseur participatie
/ procesbegeleider bij Zet

Steeds vaker werken overheden en inwoners samen aan oplossingen voor samenlevingsvraagstukken. Dat vraagt om een heel andere manier van samenwerken en de bereidheid én het mandaat om je organisatie zo te plooiën dat er beweegruimte ontstaat. Je moet open staan voor het experiment en daar al doende van leren. Stap voor stap.

In Zundert werk ik mee aan de gezamenlijke aanpak Vitaal Buitengebied. Provincie, gemeente, waterschap en via de dorpsraden ook de inwoners werken samen aan oplossingen voor leegstaande stallen en boerderijen. Want leegstand kan leiden tot verwaarlozing, verval en ondermijnende criminaliteit. Dat is niet alleen een probleem voor de betreffende boeren, maar ook voor omwonenden en de overheid.

We hebben gekozen voor een praktijkgerichte, lerende aanpak, door aan de hand van concrete gevallen van leegstand te experimenteren met oplossingsrichtingen. Na elke stap is er reflectie, op weg naar het gezamenlijk doel. Waar staan we nu? Wat hebben we in de voorbije fase geleerd? En wat betekent dat voor de volgende stap?

Je merkt dat partijen moeten loskomen van de traditionele verhoudingen tussen overheid (wetgever, uitvoerder, regievoerder) en inwoners (gebruikers van de openbare ruimte, eigenaars van vastgoed). Dat gaat niet vanzelf. Ieder overheidsorgaan kent z'n eigen besluitvormingstrajecten, wat de samenwerking soms behoorlijk in de weg kan zitten. Terwijl het juist de wens is om meer als één overheid op te treden; een overheid die maatschappelijk initiatief stimuleert en (mede) mogelijk maakt. Door op dergelijke knelpunten te reflecteren en daarvan te leren, komen we in Zundert dichter bij elkaar én bij breedgedragen oplossingen voor de leegstand. Twee van die lessen: ken elkaars organisatiedoelen en zorg voor mandaat aan tafel, om waar nodig beweegruimte te creëren voor het experiment.

Erik van Merrienboer
gedeputeerde van Ruimte en Wonen,
provincie Noord-Brabant

In Zundert werken wij samen met de gemeente, Waterschap Brabantse Delta en dorpsraden aan een vernieuwing van het buitengebied en een toekomstbestendige omgevingsvisie. Dit als onderdeel van de Omgevingswet, die 2021 wordt ingevoerd. Een langetermijnaanpak en nieuw samenspel zijn nodig, want naast de snel toenemende leegstand zijn ook veiligheid, recreatie en gezondheid grote opgaven in het buitengebied. De beekdalen bieden tevens kansen voor het tegengaan van de gevolgen van klimaatverandering, zoals droogte en extreme regenval. Ik ben blij met het enthousiasme en lef in Zundert om samen de hand aan de ploeg te slaan en slimme combinaties te zoeken én met de bijdrage van Zet hierin.

René Bastiaansen
voorzitter Dorpsraad
Klein Zundert

De kernwaarden van ons bekende Corso Zundert zijn saamhorigheid, creativiteit, competitie en passie. De inwoners van Zundert vinden dit een vanzelfsprekendheid. Meedenken, meewerken en samen voor het resultaat gaan staan. Dit staat ver af van wat gangbaar is in de huidige individualistische samenleving. In de pilot Vitaal Buitengebied, zul je de Zundertenaars uiterst serieus moeten nemen in het kader van je participatiedoelstelling. Als zij dit politiek bestuurlijke proces als deelnemer met hun kernwaarden gaan betreden, zal het ambtelijke, bestuurlijke en politieke apparaat alle zeilen moeten bijzetten, om in deze veranderende omgeving de juiste stappen te zetten.

Patrick Kok
wethouder ruimtelijke ordening,
gemeente Zundert

Het is fantastisch om te zien hoeveel energie in de pilot zit. Bij de inwoners, bij de ondernemers, bij organisaties en bij de partners van de pilot. Dat geeft vertrouwen om met elkaar in gesprek te gaan en vooral met elkaar te bouwen aan een vitaal buitengebied. Het betekent ook dat we open en transparant moeten zijn naar elkaar. Want het lerende

proces in dit project gaat gepaard met vallen en opstaan, met controle loslaten en met het besef dat het pad zich ontrolt bij iedere stap die we maken. Dat we stappen voorwaarts zetten, is in ieder geval één ding dat zeker is.

ZO ZIEN WIJ HET

STÉRK.BRABANT IN

Foto: Marc Bolsius

ACTIE

Met Stérk.Brabant bouwen Zet, provincie Noord-Brabant en Zorgbelang aan een bruisende community van sociaal ondernemers en maatschappelijke initiatieven waarin Brabanders samen werken aan oplossingen voor de maatschappelijke uitdagingen van vandaag. Met Stérk.Brabant willen we deze initiatieven sterker en toekomstbestendig maken, zodat initiatiefnemers langdurig impact kunnen maken. We verbinden vraag en aanbod, organiseren evenementen waar initiatiefnemers elkaar kunnen ontmoeten en leren over de wijze waarop overheden initiatieven zo goed mogelijk kunnen ondersteunen.

Hiernaast het bijna voltallige team van Stérk.Brabant voor het Brabantse provinciehuis, de uitvalsbasis. Op de pagina's hierna volgen we de Zet-adviseurs die actief zijn voor Stérk.Brabant om je een indruk te geven van de zaken waar we aan werken.

1

Onze mensen zijn veel op pad om ondersteuningsvragen op te halen en deze te koppelen aan aanbod in ons netwerk. Hier verkennen Nick de Laat op bezoek bij One World Citizens, een initiatief van jongeren die willen bijdragen aan een betere wereld.

2

Een werkbezoek met de gedeputeerde aan het Floraliapark in Oosterhout. Op dezelfde dag bezochten we ook de initiatieven ANIMO Oosterhout en Kruisvereniging West-Brabant in Roosendaal.

3

Tijdens het wekelijkse Mix&Match-overleg bespreken we welke nieuwe initiatieven we in beeld hebben gekregen en hoe we het beste kunnen reageren op de hulpvragen.

4

Onze community draait op halen én brengen. Hier communitymanager Nathalie Baas in onze initiatieven-winkel, waarin we het aanbod van initiatiefnemers hebben verzameld, om andere initiatieven te helpen.

5

Nathalie Baas met Stérk-collega Ellis van Boxtel in afwachting van bezoekers tijdens het Festival Om Nooit Te Vergeten, in dit geval om duidelijk te maken wat Stérk. Brabant kan betekenen voor dementievriendelijke initiatieven in Brabant.

6

Stérk.Brabant organiseert met regelmaat workshops en events voor initiatiefnemers. Zoals het trainingsprogramma 'Zicht op Impact', waarbij initiatieven onder begeleiding van onze impactcoaches een eigen verandertheorie hebben uitgewerkt. Zo'n verandertheorie ondersteunt initiatieven bij het monitoren van hun impact.

7

Het initiatief Stoute Schoenen brachten we in contact met een coach die hen ondersteunt bij het ontwikkelen van een verdienmodel. Op de foto Carolien Cornielje, één van onze verkenner bij Stérk.Brabant, in een vlog die we maakten om het initiatief zichtbaar te maken. Bekijk deze vlog en andere Stérke voorbeelden op het Youtube-kanaal van Stérk.Brabant.

8

Birgitte van den Heuvel (foto, uiterst links) bij de Proeftuin Sociaal Inkopen. Deze organiseerde de provincie samen met Social Enterprise/Buy-Social en Stérk.Brabant om gemeenten uit te dagen sociaal ondernemen te waarderen. Zodat ze bij inkoop naar meer kijken dan alleen de prijs.

9

Naast de rol van vraagverkenner dragen we ook allemaal bij aan het doorontwikkelen van Stérk.Brabant als ondersteunend netwerk. Bijvoorbeeld hoe we beter kunnen aansluiten bij andere bestaande netwerken en hoe we geleerde lessen in de community zo goed mogelijk kunnen delen.

Zie je mogelijkheden om samen te werken of heb je een hulpvraag waar Stérk.Brabant je bij kan helpen? Kijk voor nadere kennismaking en (contact)informatie op www.sterkbrabant.nl

Foto's Stérk.Brabant

INITIATIEVEN VOOR EEN INCLUSIEVE ENERGIE- TRANSITIE

Een van de grote maatschappelijke vraagstukken van dit moment is de energietransitie. De overstap van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen en het verminderen van energieverbruik is echter lang niet voor iedereen vanzelfsprekend. Het is dan ook de grote vraag hoe we deze transitie op een eerlijke en inclusieve manier kunnen inrichten, zodat ook mensen met een smalle beurs hun energiekosten kunnen verlagen via duurzame energie. Daar kun je op heel verschillende manier invulling aan geven, zo laten een drietal initiatieven zien waar Zet mee in gesprek ging bij wijze van verkenning op het thema 'energiearmoede'.

INZETTEN OP DELEN VAN ENERGIE

750.000 Nederlandse huishoudens hebben te weinig geld om hun energierekening te betalen. Daarom wil Stichting Energiebank Nederland mensen helpen hun energierekening blijvend te verlagen, zodat deze eerste levensbehoefte voor iedereen bereikbaar blijft. "In samenwerking met instanties voor schuldhulpverlening gaan energiecoaches bij gezinnen in armoede op bezoek om hen op basis van bewustwording en met energiebesparende producten te leren zelf hun energierekening te verlagen", aldus Roel Woudstra van de Energiebank. "Het is

onze ambitie om het delen van duurzame energie mogelijk te maken. Dit is wettelijk nog niet geregeld, maar hoe mooi zou het zijn wanneer gezinnen met een overschot aan duurzame energie dit kunnen delen met gezinnen die dat hard nodig hebben."

Roel Woudstra,
Stichting Energiebank Nederland

SAMEN STROOMOVERSCHOT BENUTTEN

Ontwerpers Luuk Wiehink en Roel Oortgiesen gingen met een vergelijkbare vraag aan de slag: hoe kun je overschotten aan opgewekte groene stroom beschikbaar stellen aan mensen die zelf nog geen stroom opwekken? Tijdens hun opleiding aan de kunstacademie ontdekten zij hoe je creativiteit kunt inzetten voor sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Zo is hun initiatief Groenewijkstroom ontstaan, inmiddels omgedoopt tot Wijkie. Slogan: we delen energie. Met Wijkie koppelen ze slimme meters aan elkaar én aan het laagspanningsnet. Luuk: "Op deze manier kun je precies berekenen wanneer en hoe groot het energieoverschot is, dat is opgewekt door het gebruik van zonnepanelen. Een door ons ontwikkelde app stuurt op het moment van een energieoverschot een appje naar wijkbewoners om hen te informeren dat dit het ideale moment is om door anderen opgewekte stroom te gebruiken. Zo gebruiken we die stroom efficiënter, waardoor je samen minder energie verbruikt."

Luuk Wiehink en Roel Oortgiesen, Wijkie

SOCIALE IMPACT

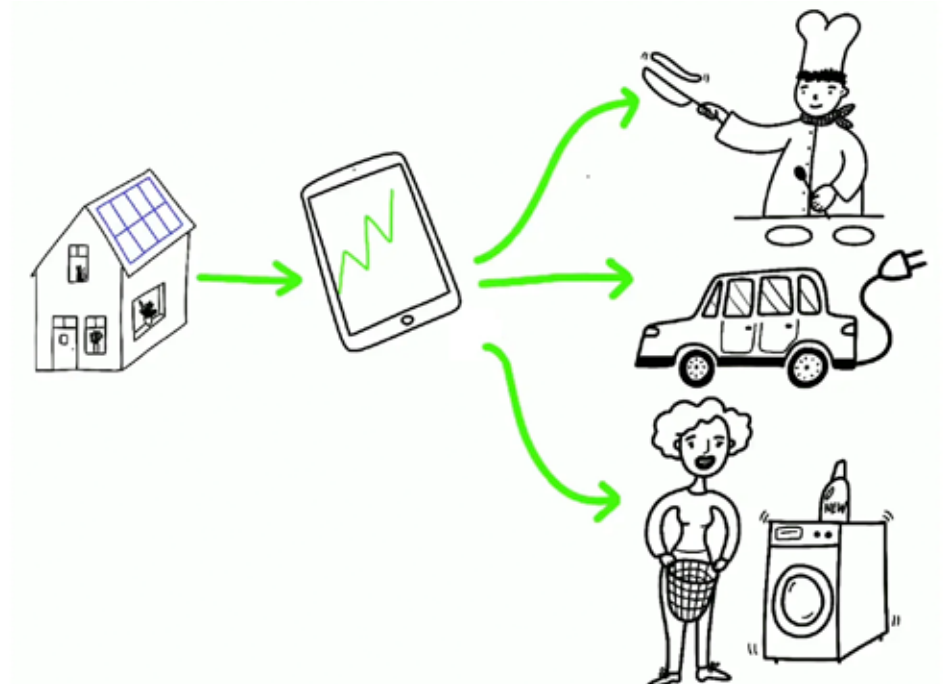
Wijkie drijft op technologie, maar het concept wordt helemaal mét de betreffende wijkbewoners ingevuld. Om deelname te stimuleren kunnen wijkbewoners Wijkies verdienen door hun overstroom te delen of deze als afnemer op het piekmoment te gebruiken. Deze energiepunten kunnen op verschillende manieren worden ingezet. Roel: "In eerste instantie kozen mensen voor kortingen bij ondernemers in de eigen wijk. Nu zien we dat wijkbewoners steeds vaker de behoefte hebben om als collectief

energiepunten te sparen en deze in te zetten voor verbeteringen in de wijk. Een win-win situatie dus, goedkopere en duurzamere stroom en bijvoorbeeld een nieuw bankje in de straat."

VAN PLAN NAAR START-UP

Omdat ze inmiddels geleerd hebben dat de omstandigheden en wensen overall weer anders zijn, experimenteert Wijkie lokaal met verschillende aanpakken in

verschillende typen wijken. Met de informatie die dat oplevert, tillen ze hun concept naar een hoger plan en wordt het steeds beter mogelijk om maatwerk te leveren. Dat vergt veel kalmte en vooral doorzettingsvermogen. Geen reden om je te laten ontmoedigen vinden Luuk en Roel, Keulen en Aken zijn ook niet op één dag gebouwd. Ze hebben een duidelijke boodschap aan andere potentiële initiatiefnemers: "Begin gewoon met het verwezenlijken van je idee. Hoe de praktijk zich daadwerkelijk ontvouwt, kun je toch niet van tevoren weten."

Illustraties: Wijkie

DUBBELE
DUURZAAMHEID

Een heel andere insteek ontmoeten we in Tilburg waar de MOM (Maatschappelijke OntwikkelingsMaatschappij - samenwerking wonen, welzijn en zorg) het verduurzamen van de (huur)huizen koppelt aan het bestrijden van armoede,

Ralf Embrechts, MOM Tilburg

werkloosheid en eenzaamheid. "Als je aan het huis van mensen gaat sleutelen, is dat het ideale moment om ook aan de situatie van mensen te gaan sleutelen," vertelt Ralf Embrechts, directeur van MOM. "Juist in een wijk als Tilburg-West, waar vaak sprake is van multiproblematiek achter de voordeur." Hij ziet in de energietransitie een goede kans om daar verbetering in te brengen en te werken aan dubbele duurzaamheid.

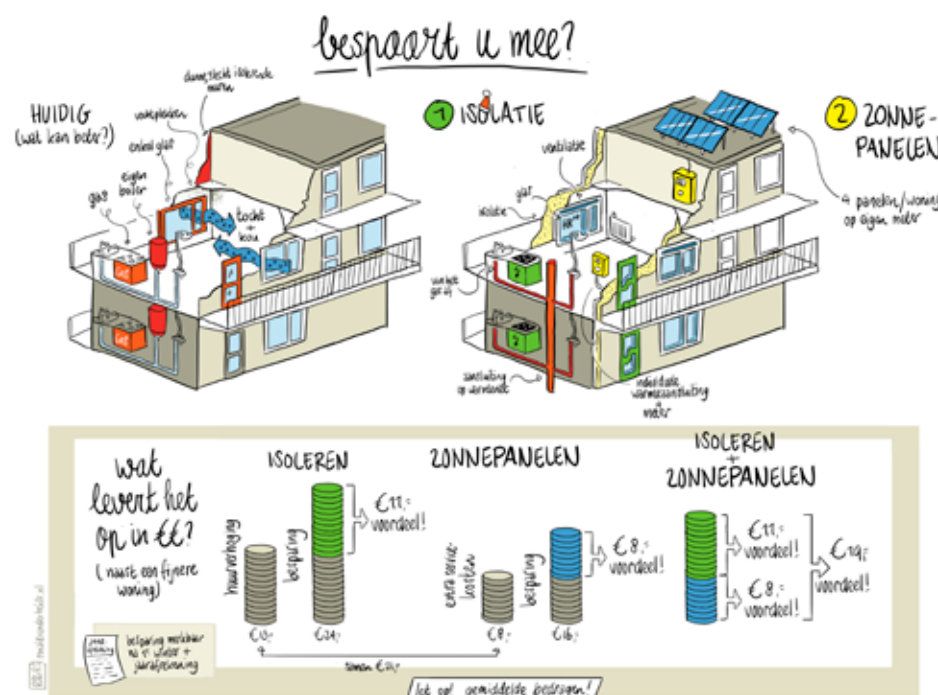
POTENTIEEL
IN DE WIJK
BENUTTEN

Embrechts: "Met de energietransitie en klimaatadaptatie staan we samen voor een forse opgave. Het verduurzamen van alle bestaande woningen levert de komende twintig tot dertig jaar volop werk op." Zijn

idee: bouw- en installatiebedrijven komen nu al handen tekort en in de wijk zit volop potentieel. "Laten we mensen die nu geen werk hebben de kans bieden om assistent-zonnepanelen-legger, sleuvengraver of energiecoach te worden. Laagdrempelig, met een opleiding in de praktijk. Dan kunnen ze helpen hun eigen wijk te verduurzamen en daarna hopelijk ook in andere wijken aan de slag. Zo'n betaalde baan kan voor mensen heel veel betekenen. Als we hen op die manier betrekken, ontstaat er meer draagvlak én schieten mensen er ook echt iets mee op."

Voor meer informatie over de in dit artikel besproken initiatieven:

energiebanknederland.nl
wijkie.com
momtilburg.nl

ENERGIE
VOOR IEDEREEN

Zet zit zelf ook niet stil op dit vlak. Mede op basis van deze verkenning nemen wij deel aan het project Energie voor iedereen. In vier lokale pilots (Bernheze, Breda, Den Bosch, Tilburg) onderzoeken we hoe Brabanders met een smalle beurs

kunnen worden meegenomen in de energietransitie. Door onze social design-aanpak in te zetten, kunnen we samen met de inwoners zelf onderzoeken welke oplossing het beste aansluit bij hun specifieke situatie. Zo focussen we in Breda op eigenaren van sociale huurwoningen wiens flat gerenoveerd wordt, terwijl we in Bernheze juist met huiseigenaren in armoede om tafel

zitten. Door samen met bewoners en andere stakeholders aan deze opgave te werken, creëren we het vereiste draagvlak en hopen we tot passende, kansrijke oplossingen te komen. We halen lokaal op wat er leeft en speelt en kijken dus niet alleen functioneel - vanuit een duurzaamheidsblik - naar het transitievraagstuk, maar zien vanuit een integraal perspectief wat nodig is.

UIT DE BIEB VAN ZET

We nemen je mee op de reis die we aflegden met inwoners, ambtenaren, raadsleden en bestuurders van de nieuwe fusiegemeente Altena. Als kapstok voor het delen van inzichten en geleerde lessen fungeert het kompas voor het nieuwe samenspel tussen inwoners en responsieve overheid dat we tijdens dit traject hebben ontwikkeld. Elke windrichting geeft een cruciaal facet weer. Leren door experimenteren is de kern van het kompas, omdat we merken dat deze insteek essentieel is als je tot nieuwe vormen van samenwerking wilt komen.

Zet en de PGraad willen iedereen inspireren om de samenleving dementievriendelijker te maken. Het boek onderstreept het belang van die beweging en kaart vanuit het programma Dementievriendelijk Brabant belangrijke nieuwe thema's aan. Denk aan de samenwerking tussen dementie en respectievelijk armoede en eenzaamheid, en de specifieke uitdagingen wanneer dementie mensen treft met een migrantenachtergrond of een verstandelijke beperking. Treffend zijn ook de intermezzo's waarin ervaringsdeskundigen vertellen wat een dementievriendelijke omgeving voor hen betekent.

Naast de belangrijkste uitkomsten van 'de Staat van Brabant' op het gebied van toegankelijkheid en inclusie delen we als Zet ook onze ervaringen bij het realiseren van inclusieve impact en onze visie daarop. Rond zes belangrijke aandachtspunten interviewden we belangrijke stakeholders, van VNG en gemeenten tot ervaringsdeskundigen, ondernemers en partnerorganisaties. We sluiten af met vijf toptips voor inclusieve gemeenten. Alles voor een samenleving waarin iedereen meetelt en mee kan doen.

Ook in deze tweede LEEF! Met dementie weer persoonlijke verhalen over mensen met dementie en hun naasten, waarin ze vertellen over de mogelijkheden die er nog wél zijn. Verder prikkelende columns, interessante boekentips en informatie over de nieuwste ontwikkelingen rond dementie. Dit magazine helpt dementie voor een breed publiek bespreekbaar te maken en verdient een prominente plaats op de leestafels van jouw bibliotheek, restaurant, café, huisartspraktijk of (sport) vereniging.

Alle publicaties zijn gratis aan te vragen via www.wijzijnzet.nl, zowel in print als (toegankelijke) pdf. LEEF! Met dementie is ook in gesproken vorm beschikbaar.

VRAAG VAN HET JAAR

HOE ZORGEN WE DAT IEDEREEN MEE KAN DOEN?

Je bent ziek, niet op school, maar volgt je lessen en doet mee met je klasgenootjes via jouw eigen robotje. Of, je spreekt slecht Nederlands en krijgt elke week - gezellig - Nederlandse les. Dát is meedoen in Breda. Voor iedereen.

Het lijkt zo makkelijk. Voor velen is 't dat ook. Bijvoorbeeld wanneer je gezegend bent met een goede gezondheid, een fijne baan of een rijk sociaal leven hebt. Het wordt al een stuk lastiger wanneer je moeite hebt met lezen of schrijven, onze taal niet of nauwelijks spreekt, niet overweg kunt met een computer, een beperking hebt, eenzaam bent, zorg nodig hebt of verliefd wordt op iemand van hetzelfde geslacht. Echt waar, ook dat laatste staat meedoen soms nog steeds in de weg...

In Breda hebben we daar aandacht voor. Met zorg en ontwikkelkansen voor iedereen. Zo zijn er de afgelopen jaren prachtige initiatieven op verschillende plekken ontstaan. Plekken door heel de stad om (digi)taalvaardigheid te oefenen, om informatie te krijgen over mantelzorgondersteuning of elkaar te ontmoeten.

Gelukkig zien ook steeds meer werkgevers het belang van fysiek en mentaal gezonde werknemers en handelen zij steeds vaker 'in de geest van meedoen'. Bijvoorbeeld bedrijven die mantelzorgers extra verlofuren geven om - naast hun zorgtaken - ook goed voor zichzelf te zorgen. Of organisaties die medewerkers onder werktijd een cursus taal en digitaal aanbieden, zodat mensen verder komen op het werk en in hun persoonlijke leven. Of winkelpersoneel dat een training 'omgaan met dementie' mag volgen.

Stuk voor stuk fantastische initiatieven die laten zien dat iedereen een bijdrage kan leveren aan meedoen. Dat je er zelf voor in actie moet komen, maar dat hulp beschikbaar is. Maar, we zijn er nog lang niet. Om écht iedereen

mee te laten doen, moeten we de handen ineenslaan. Maatschappelijke organisaties, bedrijven, onderwijs, overheden én alle Bredanaars, Brabanders, Nederlanders.

In de Dikke van Dale staat 'leven' als één van de betekenissen van meedoen. Meedoen is leven! Reden genoeg om alles uit de kast te halen voor die inclusieve samenleving. Doe je mee?

Miriam Haagh
Wethouder Gezondheid, Wijk aanpak
en Leren - Breda

Foto: Miriam Haagh met enkele taalambassadeurs van het nieuwe Taalpanel Breda, dat onder andere test hoe toegankelijk websites en andere informatiedragers zijn voor laaggeletterden.